

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Plzeň 2015

Bc. Jan Halík

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Spolkové právo v ČR

Předkládá: Bc. Jan Halík

Plzeň 2015

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jan Lego, Phd.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svoji práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Plzeň, březen 2015

.....
Bc. Jan Halík

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce Mgr. Janu Legovi, Ph.D. za jeho ochotnou spolupráci a vedení mé diplomové práce. Jakožto i za cenné rady a připomínky, které mi v průběhu zpracování práce poskytl.

Obsah

1	Úvod.....	1
1.1	Historický vývoj	4
1.2	Úprava po roce 1990.....	6
1.3	Od občanského sdružení opět ke spolku.....	7
1.4	Spolek jako vhodná forma	8
1.5	Zásady spolkového práva	9
2	Založení a vznik spolku.....	12
2.1	Založení spolku.....	13
2.2	Vznik spolku.....	16
3	Stanovy spolku.....	20
3.1	Obligaturní náležitosti stanov	21
3.1.1	Název spolku	21
3.1.2	Sídlo spolku.....	22
3.1.3	Účel spolku.....	23
3.1.4	Hlavní a vedlejší činnost spolu.....	24
3.1.5	Práva a povinnosti členů vůči spolku.....	26
3.1.6	Statutární orgán spolku.....	29
3.2	Forma stanov	30
3.3	Fakultativní náležitosti stanov	31
4	Členství.....	31
4.1	Seznam členů	31
4.2	Vznik členství	32
4.3	Zánik členství.....	33
4.3.1	Vystoupení člena	34
4.3.2	Vyloučení člena pro nezaplacení příspěvku.....	35
4.3.3	Vyloučení člena pro závažné porušení povinností	35
4.3.4	Kdo rozhoduje o vyloučení	36

4.3.5	Ochrana člena proti rozhodnutí o vyloučení	37
4.4	Neplatnost jiných rozhodnutí než rozhodnutí o vyloučení člena.....	39
4.5	Právo člena na přiměřené zadostiučinění	41
5	Nejvyšší orgán spolku	42
5.1	Členská schůze.....	43
5.1.1	Dílčí členské schůze a shromáždění delegátů	44
5.1.2	Náhradní členská schůze	46
6	Kontrolní komise	46
7	Rozhodčí komise	47
8	Pobočný spolek	49
9	Povinné přizpůsobení spolků vzniklých před 1. 1. 2014	51
10	Zrušení spolku	53
11	Spolek jako prostředek ochrany ve veřejném právu	55
12	Závěr	58
	Seznam použitých zkratk	61
	Přehled pramenů	61
	Seznam použité literatury:	61
	Seznam použité judikatury:	63
	Seznam použitých právní předpisů:	63
	Resume	65

1 Úvod

Úprava spolkového práva má své místo na našem území již od dob Rakouské monarchie a její stupeň vývoje vždy do jisté míry odrážel i vývoj občanské společnosti dané doby. Touha po sdružování nemusí vždy jen úzce souviset s Aristotelovým „zoon politicon“, ale s obyčejnou a často velmi pragmatickou potřebou lidí se sdružovat, neboť ne vše je schopen vždy jednotlivec zvládnout, a stejně tak i ne vždy musí být role státu absolutní a pro danou věc výhodná. Potřeba sdružovat se za společným účelem dosažení cílů, ať už politických, náboženských, kulturních, či jiných, byla považována v historii za natolik důležitou, že garanci jejího místa v právním systému politických liberálních demokracií nalezneme v základních dokumentech těchto systémů. Jinak tomu není ani v České republice, kde toto vyplývá jak z Ústavy, tak i Listiny základních práv a svobod. Sdružovací právo je garantováno i v měřítku práva mezinárodního. V historickém pojetí bývaly spolky z hlediska dnešní nauky považovány za kategorie spíše práva veřejného než soukromého, resp. jejich role ve společnosti plnila spíše charakter veřejnoprávní, kdy pojetí soukromoprávní bývalo až na druhém místě. Toto je ovšem dnes již překonáno a spolky jsou v českém právním systému typickým představitelem práva soukromého.

Spolkové právo lze chápat v dvojím smyslu, kdy v širším pojetí se jedná nejen o spolky jakožto právem konstruované korporace soukromého práva dle ustanovení Občanského zákoníku¹, ale také odborové organizace zaměstnavatelů, náboženské organizace, či organizace profesní samosprávy. Pro účely této práce se budu řídit pojetím užším, kdy spolkové právo zahrnuje úpravu „spolku“, který nahrazuje dřívější konstrukci občanského sdružení, tj. jako právnickou osobou, která je samosprávným a dobrovolným svazkem alespoň tří osob, které prostřednictvím spolku realizují naplňování jeho účelu. I tak se jedná o poměrně širokou úpravu. V případě širšího pojetí by buďto muselo dojít k výraznému přesahu požadovaného zadání, anebo k přílišné obecnosti práce, kdy ani jedno není žádoucí.

¹ Část 1., Hlava II., Díl 3. Oddíl 2., Poddíl 1.

Cílem této práce je tedy vymezit v rozsahu odpovídajícím formátu závěrečné práce úpravu současného, tj. platného a účinného, spolkového práva v České republice. Hovořím-li o spolkovém právu, mám tím na mysli právní postavení spolků definovaných zákonem 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen jako NOZ).

Jak již bylo uvedeno výše, spolkové právo je institutem soukromého práva a jako takové se tedy nevyhnulo zcela radikální a v porevoluční historii právního systému ČR bezprecedentní rekonstrukci, kdy během jednoho dne vstoupila v účinnost zcela nová podoba soukromého práva, která se dotkla existence stovek předpisů. Radikální změnu podstoupila jak hmotná, tak i procesní úprava a byť není cílem této práce jakkoliv hodnotit v obecné rovině tuto rekonstrukci, je jisté, že minimálně v krátkodobém hledisku utrpěl princip právní jistoty, a to nejen laické, ale i odborné veřejnosti. Ve světle těchto legislativních změn bylo přetaveno i právo spolkové, jehož základní úprava byla vyňata ze zákona 83/1990 Sb., o sdružování občanů a včleněna do nového základního kodexu soukromého práva v ČR, již zde uváděného Občanského zákoníku. Není pak náhodou, že svoje místo v novém zákoníku má mezi korporacemi. Pokud jsem hovořil, že cílem této práce nebude hodnotit proběhnuvší rekonstrukci jako takovou, pak v případě úpravy spolků se tomu nevyhnu.

Jak je patrné z názvu, posláním této práce není komplexní komparace mezi starou a novou úpravou. Vzhledem ke krátkému trvání nové úpravy, vzájemné podobnosti a návaznosti na úpravu předešlou a v poslední řadě také společné judikatuře, se tomu v určitých ohledech nevyhnu a konec konců se domnívám, že by i byla škoda místy neučinit krátké srovnání. Kromě vymezení současné úpravy spolkového práva v ČR, bude mým druhotným cílem alespoň stručné zhodnocení jejího přínosu. **Hlavním cílem této diplomové práce je však nabídnout ucelený dokument, který bude obsahovat komplexní zpracování práva spolků jakožto soukromoprávní korporace v ČR ve světle nové úpravy.**

Vzhledem k tomu, že se nejedná o metodickou příručku, či průvodce spolkovým právem, ale diplomovou práci, považuji za důležité alespoň v krátkosti provést historický exkurz v oblasti spolkového práva. Vždyť pro pochopení současnosti je vždy důležité poohlédnout se i do minulosti. Právo spolkové vychází z práva na sdružování se, které je chráněno jak vnitrostátními normami, tak i normami práva mezinárodního.

Jak již bylo uvedeno výše, nevyhneme se srovnání s předešlou úpravou, která v naší republice platila od jejího počátku a na našem územím dokonce ještě o něco déle, kdy byla recipována z předchozího federálního zákona. Proto se hned na úvod pokusím představit úpravu předešlou, kdy bylo spolkové právo v duchu sdružovacího zákona naplňováno skrze tzv. občanská sdružení, jejichž „správcem“ bylo Ministerstvo vnitra ČR.

V samotné teoretické části se již budu věnovat pouze úpravě spolku, kdy v rámci určité posloupnosti začnu se samotným založením a vznikem spolku, vymezením předmětu činnosti a stanovami spolku. Nebudu moci vynechat skutečnost, kterou pravděpodobně zaznamenal každý, kdo je členem nějakého spolku, a totiž to, že od 1. 1. 2014 vznikl spolkový rejstřík, který spravují krajské soudy, nikoliv již Ministerstvo vnitra ČR. Budu-li se tedy věnovat aktu zápisu spolku do spolkového rejstříku, nesmím opomenout nový zákon č. 304/2013 Sb., zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále jen jako ZVŘ), a jeho roli v rámci vzniku, fungování, a případně také likvidace spolku. Jakmile se vypořádám se založením spolku, bude třeba vymezit orgány spolku, a to jak ty obligatorní, tak i ty fakultativní - v duchu dispozitivnosti práva soukromého. Spolkové právo vždy stálo a stojí na principu členství, neboť členi jsou ti, co tvoří a naplňují vůli spolku. Proto bude následně rozebrán i institut členství. Hovoříme-li o členství, mám tím na mysli zejména práva a povinnosti člena, otázky vstoupení a naopak vystoupení ze spolku, jakožto i otázky týkající se ochrany člena před rozhodnutími orgánů spolku. Svoje místo v této části naleznou i samostatné organizační jednotky spolku s vlastní právní osobností, tzv. pobočné spolky. Pro komplexnost základních atributů spolku a jeho fungování rozeberu následně také otázky spojené se zrušením a zánikem spolku. Rozebrán bude i proces transformace stanov a přizpůsobení stanov nové právní úpravě.

V poslední části bych rád doplnil alespoň trochu praktický rozměr této práce. Spolky totiž často mohou být podle zákona „partnerem“ orgánů veřejné moci, kdy jsou pak nadány zvláštními pravomocemi. Příkladem budiž jejich role v trestním právu, kdy spolek může být důležitým článkem, který se podílí na převýchově osoby pachatele, a díky jehož záruce může soud podmíněně upustit od potrestání. Obdobnou roli může mít pak spolek například ve stavebním řízení, či ve věcech životního prostředí. Na spolek se pak v případě správních řízení hledí jako na reprezentanta veřejného zájmu, který může mít i v daném případě právo žalobní

legitimace. Stručně řečeno, pokusím se nabídnout i další důvody, proč může být členství ve spolku výhodné a pro společnost přínosné.

Na závěr této úvodní části bych rád dodal, že úprava spolkového práva je mi velmi blízká. Zejména z toho důvodu, že jsem sám v roce 2010 zakládal (resp. ustanovoval) ještě s několika přáteli spolek, který se měl věnovat kulturní činnosti v oblasti produkce hudebního festivalu. Spolek až do nedávna aktivně plnil svoji funkci (jeho funkci před nedávnem přejala z praktických důvodů klasická obchodní společnost), kdy jsem byl díky jeho fungování „přinucen“ aktivně se problematice spolkového práva věnovat – samozřejmě spíše v praktickém pojetí. Také jsem aktivním členem sportovního klubu, který taktéž, zcela typicky, funguje pod právní formou spolku a kde také v současné době připravuji stanovy do nové podoby. Domnívám se, že dosavadní praktická zkušenost promítnutá do následující teorie by tedy mohla nabídnout komplexní zpracování daného tématu.

1.1 Historický vývoj

Spolkový život a vůbec vůle se sdružovat do organizací, ať už sportovní, kulturní, či politické povahy, byla kodifikována již v období Rakouské monarchie. Doložena jsou pravidla pro spolky vydaná císařem rakouským dne 19. 10. 1843. Jakým se půjde směrem, však již naznačoval Všeobecný zákoník občanský z roku 1811², který předestíral autonomii „dovolených společenství“ v § 26.

První konkrétní úpravu pak přináší císařský patent č. 171/1849 ř.z., jímžto se vydává úprava svobody spolkového a shromažďovacího práva³. Patent sice ještě spojoval právo spolkové a právo shromažďovací, nicméně jedná se o první samostatnou úpravu většího rozsahu. Samotný zákon spolkový je pak vydán císařským patentem č. 253/1852. Zde se jedná již o zásadní legislativní dílo, protože na základě něj již bylo umožněno zakládání spolků. Je třeba dodat, že spolky založené podle tohoto patentu však podléhaly schválení státní správy⁴. Tato restrikce neumožňovala v duchu dané doby rozvoj zejména těch spolků, které kladly důraz na národní hrdost, čímž se mohly vymezovat tehdejšímu rakouskému

³ TELEČEK, Ivo. Spolkové právo. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1998, xix, 254 p. ISBN 80-717-9194-6.

⁴ Dostupný na: <http://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=21&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>

mocnářství. Liberální změnu přináší rok 1867, kdy je po vydání Říjnového diplomu z roku 1860 vydán nový zákon o právu spolčovacím⁵, a to zákon č. 134/1867 Sb., který byl později přijat i v rámci recepce práva rakouského do nově vzniklého Československa. Tato úprava poté platila na našem území až do roku 1951. Citovaný zákon o právu spolčovacím vykazuje mnoho podobných rysů k úpravě současné a zcela jistě byl i v tom do jisté míry nadčasový. Zákon hned v ustanovení § 2 vymezuje působnost, kdy stanovuje, že *„zákon se nevztahuje ke spolkům a společnostem, které mají za účel zisk, ani ke spolkům bankovním, kreditním a pojišťovacím, k ústavům důchodním, spořitelním a půjčovným na zástavy; tyto spolky spravují se zákony zvláštními, jich se týkajícími.“* Tedy odlišení spolků od obchodních korporací, kdy znakem spolku je jeho primární „neziskovost“. Spolek se zakládal na základě statutu, který musel obsahovat tyto náležitosti:

- a) Účel zřízení spolku a z jakých prostředků bude založen (včetně jejich původu).
- b) Způsob zřízení.
- c) Sídlo spolku.
- d) Vzájemná práva a povinnosti členů spolku
- e) Řídící orgány spolku
- f) Usnášeníschopnost spolku a formální náležitosti pro platnost rozhodnutí spolku.
- g) Řešení sporů mezi členy spolku
- h) Zastupování spolku na venek
- i) Postup v případě zrušení spolku.

Jak vidno, je zde velká podobnost se současnými podstatnými náležitostmi zakládací listiny spolku. Ona liberální změna pak spočívala ve skutečnosti, kdy ke zřízení spolku již nebylo třeba souhlasu od státní správy. Zákon pouze vymezuje v ustanovení § 6, kdy může zemská vláda zakázat existenci spolku - *„Byl-li by spolek dle svého účelu nebo dle svého zřízení proti zákonu nebo právu aneb státu nebezpečný, může vláda zemská zakázati, aby se nezřizoval.“*

Tento zákon vydržel tedy déle jak 80 let, kdy byl pouze dvakrát novelizován roku 1939 (tyto novely byly pak v roce 1945 obě zrušeny a nahrazeny novelou

⁵ Zákon č. 134/1867 Sb., online zdroj: <http://sppp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>

novou)⁶.

Recipovaná rakouská úprava byla definitivně nahrazena v roce 1951 zákonem č. 68/1951 Sb., Zákon o dobrovolných organizacích a shromážděních. Tento platil s několika novelami (kdy byly například vyčleněny odborové organizace) až do roku 1990. Doba nesvobody mezi lety 1948 – 1989 byla i ve svém zákonodárství poplatná neliberálnímu pojetí, kdy sdružovací a spolčovací právo muselo být v souladu s národní frontou. Vše podléhalo státní ideologii a vysoké míře politizace. Pro krátkou ilustraci postačí vymezení působnosti tohoto zákona dle § 1⁷: *„K uplatnění svých demokratických práv a tím k upevnění lidově demokratického zřízení a k podpoře úsilí o výstavbu socialismu sdružuje se lid v dobrovolných organizacích, zejména v jednotné odborové organizaci, v organizaci žen, v organizaci mládeže, v jednotné lidové tělovýchovné a sportovní organizaci, v kulturních, technických a vědeckých sdružení.“*

Pro citovaný zákon je patrný opět krok zpět, který logicky v duchu doby nesvobody opět zaváděl výraznou státní kontrolu nad sdruženími a organizacemi, kdy tuto úlohu pak prováděly národní výbory, či Ministerstvo vnitra. Stejně jako dnes na základě rekodifikace práva byla i v roce 1951 povinnost přizpůsobit spolky nové úpravě, kdy toto vyplývalo z přechodných ustanovení § 9 citovaného zákona, podle kterého spolky vzniklé před 1. říjnem 1951, jež vyvíjí svoji činnost v souladu se zájmy pracujícího lidu, se mohou přeměnit v organizaci, či jiný vhodný útvar. Dokud toto neučinily, podléhala jejich činnost přímé kontrole Krajského národního výboru.

1.2 Úprava po roce 1990

Zákonem č. 83/1990 Sb. O sdružování občanů, (dále jen jako „Sdr.Obč“) přijatým ještě federálním shromážděním ČSSR dne 17. března 1990 dochází mimo jiné ke zrušení doposud platné úpravy z roku 1951. To, že k této úpravě došlo hned v březnu roku 1990, patrně odráží touhu tehdejší společnosti co nejrychleji vytvořit prostředí pro svobodné sdružování se a s tím spojenou rekonstrukci občanského

⁶ TELEEC, Ivo. Spolkové právo. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1998, xix, 254 p. ISBN 80-717-9194-6.

⁷ On-lin znění zákona č. 68/1951 Sb.: www.aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=591

sektoru. Akcent na opětovné nastolení svobody je zřejmý i v ustanovení § 1, který uvádí, že občané mají právo svobodně se sdružovat. Jedná se vlastně o takřka doslovné ustanovení článku 20. Listiny základních lidských práv a svobod (dále jen jako LZPS), která ovšem vzniká, jak známo, až o necelé dva roky později⁸. Zdůraznění „svobody“ sdružování by se mohlo z dnešního pohledu zdát jako legislativně zbytečné, nicméně v atmosféře roku 1990 se jednalo o pochopitelný prvek. Působnost zákona byla v § 1 odst. 3 vymezena negativně, a to vůči politickým stranám, výdělečné činnosti nebo zajištění řádného výkonu určitých povolání, či sdružování se v církvích a náboženských společnostech.

Zejména stručný požadavek týkající se nevýdělečnosti vnesl určitý zmatek a později byla vlivem judikatury dovozována podmínka nevýdělečnosti jakožto hlavní činnosti spolku, kdy ovšem v rámci vedlejší činnosti mohl spolek provozovat činnost výdělečnou, směřující k zajištění činnosti hlavní. Podle tohoto zákona se tedy mohli občané svobodně sdružovat do spolků, společností, svazů, hnutí, klubů, odborových organizací a jiných občanských sdružení. O jednotlivých částech zákona budu hovořit v následující práci, kdy se pokusím vždy v krátkosti srovnat novou úpravu s úpravou z roku 1990.

K zákonu v rámci historického úvodu tedy již jen v krátkosti uvádím, že celý „sdružovací zákon“ byl členěn na pouhých 22 paragrafů, což je oproti současné úpravě přesně 4krát méně. Zákon ponechával moc nad sdruženími v rukou Ministerstva vnitra, které bylo i registrátorem nově vzniklých subjektů, a to až do konce roku 2013. Stejně tak i vedlo evidenci sdružení a jejich organizačních složek. Tato evidence byla po celou dobu neveřejná

1.3 Od občanského sdružení opět ke spolku

Jak již bylo uvedeno výše, produktem předchozí úpravy, zákona Sdr.Obč, byla právní forma označovaná jako občanské sdružení. Z hlediska terminologie se jednalo v roce 1990 o novum, které navíc zbytečně vnášelo do nově vznikajícího právního prostředí zmatek. Hrozilo totiž nebezpečí záměny se sdružením (dnes nahrazeno společností dle § 2716-2746 NOZ), které taktéž právní řád upravoval - jednalo se však o něco zcela jiného. „*Označení „spolek“ se do právního řádu vrací*

⁸ Ústavní zákon ze dne 16.12.1192, č. 2/1993 Sb., LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD

po 63 letech a musí se znovu etablovat. Ukazuje se, že označení spolek může vyvolávat představu malé, místní, zájmové organizace, což se odráží i v některých laických výkladech omezujících spolek na právnickou osobu zaměřenou na činnosti pouze ve prospěch svých členů (vzájemně prospěšné spolky) s vyloučením možnosti směřovat spolkovou činnost k veřejně prospěšným cílům“.⁹

Je zajímavé, že v rámci nedávné rekodifikace zmizelo označení jak občanské sdružení, tak i sdružení – po novu společnost. Jako by tedy chtěli autoři říci: „Dost už bylo sdružení.“

1.4 Spolek jako vhodná forma

Dříve než začnu definovat samotný proces zakládání spolku, je třeba uvést, jaká jsou základní minima pro spolek a na jakých zásadách je vlastně vybudován. NOZ upouští od širokého definování skupin možných adresátů, pro které je tato zákonná úprava určena tak, jako tomu bylo v Sdr.Obč (spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby, atd.). Spolek je nově definován jako univerzální společenství osob, spojené za konkrétním účelem, který je realizován společným zájmem. Spolek je právnická osoba vytvořená dle ustanovení § 214 NOZ z vůle alespoň tří osob. Zakladateli spolků mohou být s ohledem na jeho univerzálnost jak osoby fyzické, tak osoby právnické, pokud jejich účast na založení spolku není vyloučena jiným právním předpisem. *„Spolky mají specifickou právní charakteristiku vymezenou především jejich povahou, vyjadřující ústavní spolčovací právo a lze na ně nahlížet jako na osobní nekapitálové společnosti. Zásadní je jejich neziskovost, členský princip s dobrovolným členstvím a zásadní otevřeností členství.“¹⁰*

Jak vyplývá i z následujících ustanovení, spolek je dobrovolné společenství osob, které se spolčují za účelem dosažení, či dosahování, určitého cíle. To vše prostřednictvím společné spolkové činnosti. Typickým příkladem může být sportovní klub, kulturní spolky, spolky občanských aktivistů, spolky zahrádkářů,

⁹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Právnické osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

¹⁰ HURDÍK, Jan a Lenka DOBEŠOVÁ. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-807-3804-954.

ale i větší entity jako například Česká obec sokolská. Pokud vytvoří spolky spolek, je využíváno pojmu svaz.

Z dikce NOZ nelze dovést, že spolky jsou určeny pouze pro realizaci činnosti a zastupování zájmů „jen“ svých členů, jak bývá někdy právní úprava spolků v NOZ interpretována. Zájem, ke kterému se členové spolu sdruží, respektive v dikci NOZ spolčí, může být zájmem individuálním, ale i veřejně prospěšným, zaměřeným k realizaci činností, jejichž efekt se vztahuje i k osobám stojícím mimo spolek. Jako nejčastější model lze předpokládat spolky, které budou mít obojí účel, tedy jak vzájemně prospěšný, tak veřejně prospěšný, a oba tyto aspekty se v činnosti spolku mohou v různém rozsahu kombinovat.¹¹

1.5 Zásady spolkového práva

Pro nejlepší pochopení daného právního institutu je vždy vhodné uvést zásady, na nichž je vybudován. Spolkové právo jakožto soukromoprávní korporace odráží především zásady povahy soukromoprávní. Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc. uvádí ve svém odborném článku v Právních rozhledech¹² celou řadu zásad, z nichž si dovoluji některé uvést taktéž, a některé naopak doplnit:

a) Zásada spolčení.

Tato zásada je elementární a odráží princip spolčení se nejméně tři lidí nebo právnických osob (viz. římskoprávní zásada *tres faciunt collegium*), a to ve společném soukromém nebo veřejném zájmu

b) Zásada nevýdělečného účelu založení

Primárním účelem spolku je jeho nevýdělečnost, která je i zákonným požadavkem při jeho založení. V zahraničním srovnání je toto vyjadřování pojmem nonprofit, resp. právně přesněji not-for-profit, neboli o založení za jiným než ziskovým (výdělečným) účelem, což ale samo o sobě nezakazuje možné vytváření zisku z vedlejší hospodářské činnosti. To může být pořádání plesů a tanečních zábav, či provoz sportoviště nebo turistické

¹¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

¹² TELEC, Ivo. Zásady nového spolkového práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 22.

ubytovny za legálního předpokladu, že zisk z vedlejší činnosti (tedy vedlejší zisk) je určen ve prospěch hlavní, tj. spolkové činnosti, k níž byl spolek založen.

c) Zásada dobrovolnosti

Jinak také jako zásada smluvní (či smluvnosti), neboť spolek představuje dobrovolný svazek osob, a to oproti svazkům nuceným. Příkladem může být veřejnoprávní Česká lékařská komora, či jiné profesní organizace vyznačující se nuceným členstvím. I v režimu práva soukromého ovšem lze nalézt nucené svazky (Společenství vlastníků jednotek).

d) Zásada spolkové samosprávy

Tato zásada vlastně definuje ústavní oddělení spolku jakožto soukromoprávní jednotky od státu. Odluka spolku od státu platí jako ústavní, politický a hospodářský princip, který ale zároveň nevyklučuje to, aby se spolek (podobně jako jiná osoba) ucházel o veřejnou podporu, a to i od státu. Typicky může být tato podpora představována formou státní dotace poskytnuté k určitému účelu spolkové činnosti - například v rámci veřejné podpory kultury nebo tělovýchovy. Podstata věci spočívá v tom, že eventuální veřejná podpora určité spolkové činnosti není zakázána, nýbrž lze ji poskytovat za právně rovných (nediskriminačních) podmínek jako komukoli jinému při splnění vyhlášených předpokladů, tj. třeba na základě veřejné soutěže o účelovou státní dotaci. Nicméně nejedná se o žádnou hospodářskou závislost spolku na některém veřejném rozpočtu, jako je tomu u příspěvkových organizací (veřejných ústavů), protože spolková samospráva jako soukromá správa již pojmově předpokládá spolkové (tedy soukromé) financování, popř. samofinancování vlastní činnosti členskými příspěvky (vklady).

e) Zásada zákonného neručení člena za dluhy spolku

Nebyli bychom v soukromém právu, kdyby neplatily výjimky, a proto i zde lze najít výjimku, kdy příkladem může být honební společenství zřízené dle zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, či společenství vlastníků jednotek, které ručí za dluhy společenství (dle § 1194 odst. 2 NOZ).

Nicméně jedná se pouze o výjimky z obecné úpravy, která *a priori* nestanovuje ručení člena za dluhy. Tato zásada se nevztahuje pochopitelně na statutární orgán, který může naopak za určitých okolností ručit přímo.

f) Zásada osobně vázaného členství

Princip vázanosti členství vyjadřuje již existence společného zájmu, který je vlastní právě členům spolku. To konec konců potvrzuje i skutečnost, že z hlediska teorie řadíme spolek mezi osobní korporace.

g) Zásada neexistence základní vkladové povinnosti

Tato zásada však není v rozporu s tím, že pro spolek může být stanoveno placení členského příspěvku, ba naopak.

Mimo tyto zásady pak profesor Telec uvádí například zásadu neexistence úhradové povinnosti u ztráty spolku, zásadu odvozené právní osobnosti pobočného spolku od právní osobnosti spolku hlavního, zásadu zákonného ručení hlavního spolku za dluhy pobočného spolku, v rozsahu určeném stanovami, zásadu omezení použití zisku jen na spolkovou činnost včetně správy spolku, zásadu ochrany hlavní činnosti, zásadu soudní ochrany členských práv, či zásadu soudní zrušitelnosti spolku.

Vyjma těchto speciálních zásad lze samozřejmě uvést zásady obecné, které konstruují občanské právo. Patří sem zásada autonomie vůle, která je v případě spolků vůbec tou nejelementárnější zásadou. Dále zásada, že je dovoleno vše, co není zákonem zakázáno. V případě nejen spolkového práva, ale i celého ducha nového občanského kodexu, pak byla velmi posílena zásada dispozitivnosti práva. Příklady této dispozitivnosti budu uvádět na mnoha místech v následujících kapitolách.

2 Založení a vznik spolku

Již samotné umístění úpravy spolků v rámci nového kodexu občanského práva napovídá, jak bude pojmáno spolkové právo. Patrně tedy ne náhodou zákonodárce řadí spolky, jakožto samostatný pododdíl, mezi korporace. Tím se zcela mění pojetí spolku a v následujících kapitolách bude několikrát poukázáno na změny oproti dřívějšímu. Právě v případě zakládání to platí dvojnásobně. Spolky, resp. občanská sdružení jako právnická osoba sui generis, upravená samostatným zákonem, vznikala registrací na MVČR. Toto mělo řadu nedostatků, kdy jedním z nich byla nedostatečná možnost opravných prostředků proti správnímu rozhodnutí MV ČR v dané věci. Nevýhodou byla také určitá „neprůhlednost“, kdy samotný rejstřík občanských sdružení byl rejstříkem neveřejným, ale stejně tak i proces založení a vzniku sdružení postrádal vyšší stupeň formalizace. Z vlastní praxe mohu toto lapidárně vyjádřit tak, že člověk se s ministerstvem dohadoval tak dlouho, dokud mu občanské sdružení nezaregistrovalo. Problém byl například v procesu schvalování předmětu činnosti, názvu, ale také formě podání. Právě nedostatečná formalizace celého procesu a nedostatečná možnost opravných prostředků způsobovali v kombinaci s „tvrdohlavým ministerským úředníkem“ někdy dost velké komplikace a zcela jistě tak bylo často porušováno elementární právo garantované v článku 20. LZPS tj., že *právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolicích, společnostech a jiných sdruženích.*

V tomto směru je tedy zcela jistě významným posunem vpřed skutečnost, že výše uváděná negativa byla odbourána. K 1. 1. 2014 vzniká na základě zákona 304/2013 Sb. spolkový rejstřík, který k výše uvedenému datu přejímá agendu seznamů MVČR doposud zaregistrovaných občanských sdružení. Vznik spolkového rejstříku na základě uvedeného zákona má pak řadu důsledků. Prvním z nich je skutečnost, že celý proces zápisu (tj. po založení od podání na rejstříkový soud až do zápisu) je v gesci rejstříkových soudů, tedy soudů, které kromě spolků také například provádí obdobné úkony v případě klasických obchodních korporací, či nadací. Tyto rejstříkové soudy fungují v rámci soudů krajských, a tedy místní příslušnost je odvozena od obvodu sídla spolku v tom kterém obvodu krajského soudu. Výhodou této decentralizace je, že kromě skutečnosti, že celý proces řídí profesionální aparát složený ze soudců a vyšších soudních úředníků, také fakt, že

došlo k výraznému posílení množství jednotek, které tato jednání vykonávají. Subjekt, který žádá o zápis, tak může minimálně již přímo dle místní příslušnosti vyhledat „svůj“ soud a zde se například osobně poradit, či nahlédnout do svého spisu.

2.1 Založení spolku

Proces založení spolku začíná volným rozhodnutím alespoň tří osob, které jsou spojeny společným zájmem vytvořit spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a sdružovat se v něm. Tato základní podmínka je vyjádřením ustanovení § 214 NOZ. Hned z následujícího ustanovení je patrné, že svazky v podobě spolků jsou povahy dobrovolné a nikoliv nucené, jako třeba v případě zájmových korporací.

Zatímco předchozí úprava stanovovala podmínku dosažení věku 18 let, současná úprava toto nemusí v rámci daného pododdílu činit, protože zde platí obecná ustanovení NOZ, která tuto podmínku stanovují již *a priori*, byť ne zcela (pouze pro statutární orgán)! NOZ pouze stanovuje obecně, že zakladatelé musejí být způsobilí právně jednat, což ovšem lze přiznat i nezletilým v rozsahu jejich rozumové a mravní vyspělosti, tak jak uvádí § 31 NOZ. Obecná úprava právnických osob v NOZ se využívá subsidiárně, pokud není při regulaci spolku stanoveno jinak. Stejně jako v případě předchozí úpravy zůstává celý proces ve dvoufázové rovině, kdy právě založení je onou první fází. Pro tuto fázi je typické, že stát je zde ještě „mimo“ a zakladatelé v rámci zakladatelského jednání připravují vše pro to, aby mohl být výsledný ještě neformální spolek následně zapsán a tím mu byla přiznána právní subjektivita spojená již se všemi právy a povinnostmi. *„Mezi založením a vznikem spolku je tak značný rozdíl. Zatímco k založení (ustanovení) dochází na základě soukromoprávního projevu vůle zakladatelů, vznik spolku jako soukromého subjektu práva je vázán na akt veřejnoprávní povahy – zápis do spolkového rejstříku.“*¹³.

Založení spolku je možné dvěma způsoby, kdy v obou případech je nutná shoda na stanovách, které musí obsahovat obligatorní náležitosti a nesmí být

¹³ RONOVSÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014, 256 s. Praktik. ISBN 9788075020208.

v rozporu se zákonem (více o stanovách v samostatné kapitole). První možností založení spolku je možnost „uzavření smlouvy“ mezi zakládajícími členy. Tito členové společně sestaví stanovy a jejich vůli deklarují podpisem. Tato možnost je tedy vhodná zejména pro situace, kdy již dopředu jsou známi členové spolku, nebo je jejich počet menší.

Druhou možností je svolání tzv. ustavující členské schůze. Zde je zásadní osoba svolavatele. Pro „odbornost“ osoby svolavatele zákon nestanovuje konkrétnější podmínky. Svolavatelem tak může být jak právnická, tak i fyzická osoba. Svolavatel je jakožto iniciátor odpovědný za zpracování návrhu stanov. Ten musí splňovat obecné podmínky vyplývající z ustanovení § 218 NOZ, tj. určení názvu a sídla spolku, účel, podmínky pro členství ve spolku, práva a povinnosti členů a určení statutárního orgánu. Tuto osobu konstruuje ustanovení § 222 NOZ. Právním úkonem, kterým je spolek takto založen, je přijaté usnesení ustavující schůze. Tento způsob založení spolku bude obvykle užíván v případě, kdy se na založení podílí větší počet osob, popř. není předem znám konkrétní počet osob, které budou na založení participovat. Postup založení spolku uvedeným způsobem je dostatečně podrobně upraven v § 222 až 225 NOZ. Podpůrně se pro ustavující schůzi spolku, není-li konkrétní postup upraven v § 222 až 225 NOZ, použijí § 248 až 253 NOZ – upravující svolání členské schůze. *„Jedná se o úpravu svolání ustavující členské schůze nejméně 30 dnů před jejím konáním, o nutnosti uvést na pozvánce místo, čas a pořad zasedání, o možnost odvolání nebo odložení konání ustavující členské schůze“*.¹⁴ Při takovémto postupu založení se předpokládá nějaký cíl, který by mohl být obecnější povahy, či odrážející například nějaký veřejný zájem. Typicky se může jednat o ustanovení spolku, jehož účelem bude veřejně prospěšná činnost. Takovým příkladem může být situace, kdy má vzniknout spolek, jehož účelem bude rozvoj regionální kultury, či ochrana přírody v dané lokalitě. Může se také jednat o vznik spolku, který bude svojí činností aktivně bránit určité skutečnosti – např. výstavbě, či naopak likvidaci kontroverzní stavby, apod. Znakem této druhé možnosti zakládání spolku je tedy neurčitý počet zakládajících členů, kdy se při svolávání předpokládá, že „se nějací najdou“, proto musí být téma, resp. účel založení spolku, dostatečně společensky rezonantní. Svolavatel tak

¹⁴ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právníkové osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

v uvedeném časovém předstihu vyzve formou pozvánky, ale i e-mailu, či telefonického kontaktu potencionální členy, kde jim oznámí místo a čas ustanovující schůze. Osobně se domnívám, že ustavující schůze bude využíváno častěji a budou ji využívat spolky otevřeného typu, tj. ti, kteří skutečně usilují o skutečný spolkový život, pravidelný nábor členů, demokracii rozhodování apod. Naopak smluvní typ bude typický spíše pro spolky relativně uzavřené, u kterých se nepočítá s větším nábořem členů, nebo alespoň ne teď.

K tomu, aby mohlo dojít k založení spolku je nutné splnění obligatorní podmínky stanovující minimální počet zakladatelů – tří osob. Tato zásada má přitom základy již v římském právu, kdy platilo, že *tres faciunt collegium* (tři tvoří spolek).¹⁵ Tato zásada má logické opodstatnění i v tom smyslu, že spolek má naplňovat společný zájem osob, a je tudíž žádoucí, abych jich bylo více, resp. alespoň tři. Oproti první popisované možnosti založení spolku, tj. konsenzuálního typu bez svolání ustavující schůze, je druhá možnost konkrétněji popsána v ustanovení § 222 NOZ a následujících. Zde je spolek založen formou usnesení, které přijímá ustavující schůze většinou.

Ustavující schůze je tvořena zakládajícími členy. Z dikce ustanovení lze předpokládat, že zakládajícím členem může být každý, kdo se dostaví a splňuje podmínky. Dostavit se může na základě předchozího pozvání od svolavatele, ale i bez něj. Obligatorní skutečností rozhodnou pro možnou účast je „splnění podmínky“. Těmi může být například doklad o určité kvalifikaci, či příslušnosti k místu. V případě ustavující schůze spolku „Absolventi domažlického gymnázia J.Š. Baara“, tak bude patrně podmínkou být absolventem tohoto gymnázia. Toto se bude moci v praxi dokazovat doložením listiny v podobě maturitního vysvědčení z dané školy. „*Splnění těchto podmínek musí ten, kdo se dostaví na ustavující schůzi, prokázat zpravidla před zápisem do listiny přítomných svolavatelů nebo osobě, kterou k tomu svolavatel pověří. Pokud je zjištěno, že taková osoba podmínky členství nesplňuje, nemůže se ustavující schůze zúčastnit. Způsob ověření je závislý na charakteru podmínek členství.*“¹⁶

¹⁵ *Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýpátý díl. T. Tzschirner.* fotoreprint pův. vyd. Praha: Paseka;Argo, 2001, 995 s. ISBN 80-7185-439-5.

¹⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418].* Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

Ustavující schůzi zahajuje svolavatel nebo osoba jím pověřená, kdy v rámci naplnění podmínek zákona nejprve sdělí počet přítomných (dle listiny přítomných) a dále seznámí ustavující schůzi s jednáními, které již učinil. Těmi může být jednání o umístění sídla nebo podpora pro činnost spolku. Dále navrhne ustavující schůzi pravidla pro její jednání a volbu předsedajícího i případných dalších činovníků. Takovými pravidly jsou myšlena patrně především pravidla procedurálního charakteru, kdy navíc může jmenovat další osoby, které budou nápomocny k dosažení cíle ustavující hromady. Zde již citovaný komentář uvádí, že se může jmenovat například skrutátor, či členové návrhové komise. Smyslem a cílem celé ustavující schůze je dosáhnout shody, alespoň většinové, na návrhu stanov. Ustanovení odstavce třetího § 224 hovoří o většině hlasů přítomných v době hlasování. Není zde tedy obligatorní podmínkou určitá kvalifikovaná většina (např. 2/3). Tato většina musí být nadpoloviční. To se jeví jako logické i s ohledem na skutečnost, že podmínkou funkčnosti spolku je vždy existence většinové shody. Kromě schvalování samotných stanov je obligatorní součástí také volba členů orgánů stanovených zákonem. Minimálně se tedy bude vždy rozhodovat o obsazení statutárního orgánu. Schválením stanov je založen spolek. Ustavující schůze nadále pověří osobu, která provede návrh na zápis do spolkového rejstříku. Typicky to bude člen statutárního orgánu. Pokud by ustavující schůze nikoho neurčila, lze předpokládat, že návrh musí učinit společně všichni členové statutárního orgánu.

Pro úplnost je třeba také stručně rozebrat, jaká práva jsou spojena s hlasováním „proti“ návrhu stanov na ustavující schůzi. Ustanovení § 224 odst. 3 NOZ uvádí, že kdo hlasoval proti přijetí návrhu stanov, může od přihlášky do spolku odstoupit. O tom musí být učiněn záznam v listině přítomných opatřený podpisy odstupujícího a toho, kdo záznam učinil. Tedy pokud byl člen řádně zapsán do listiny přítomných, měl by tak stejně být učiněn i zápis o jeho hlasování proti návrhu stanov – požaduje-li to člen s ohledem na skutečnost, že za takovýchto podmínek nechce být účasten založeného spolku.

2.2 Vznik spolku

Spolek vzniká zápisem do veřejného rejstříku, kterým je v tomto případě spolkový rejstřík zřízený zákonem č. 304/2013 Sb. Do tohoto rejstříku se kromě

samotných spolků zapisují také odborové organizace, mezinárodní odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a mezinárodní organizace zaměstnavatelů, pobočné spolky a pobočné organizace odborové organizace, mezinárodní odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a mezinárodní organizace zaměstnavatelů. Návrh na zápis spolku se podává na standardizovaném formuláři Ministerstva spravedlnosti dle č. 323/2013. Sb.¹⁷ V návrhu je třeba dle § 25 citovaného zákona uvést:

- a) *jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, zapsané osoby,*
- b) *předmět činnosti nebo podnikání nebo vymezení účelu osoby, vyžaduje-li to jiný zákon,*
- c) *právní forma právnické osoby,*
- d) *den vzniku a zániku právnické osoby,*
- e) *u fyzické osoby, bez ohledu na důvod zápisu, datum narození, rodné číslo, bylo-li jí přiděleno, a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu,*
- f) *identifikační číslo osoby, které zapsané osobě přidělí rejstříkový soud; identifikační číslo osoby poskytne rejstříkovému soudu správce základního registru právnických osob, podnikajících fyzických osob a orgánů veřejné moci²,*
- g) *název statutárního orgánu, neplyne-li ze zákona, počet členů statutárního orgánu, jméno a sídlo nebo adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, osoby, která je členem statutárního orgánu, s uvedením způsobu, jak za právnickou osobu jedná, a den vzniku a zániku její funkce; je-li členem statutárního orgánu právnická osoba, také jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, osoby, která ji při výkonu funkce zastupuje,*
- h) *má-li být zřízen kontrolní orgán, jeho název, neplyne-li ze zákona, počet členů kontrolního orgánu, jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, nebo sídlo osoby, která je členem*

¹⁷ 323/2013. Sb., o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku.

kontrolního orgánu, a den vzniku a zániku její funkce; je-li členem kontrolního orgánu právnická osoba, také jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, osoby, která ji při výkonu funkce zastupuje,

- i) jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, prokuristy, jakož i způsob, jakým jedná, včetně uvedení údaje o tom, že se prokura vztahuje jen na určitou pobočku nebo na určitý závod, jejich identifikace a údaj o tom, zda je prokurista oprávněn zcizit nebo zatížit nemovitou věc,*
- j) údaj o tom, že právnická osoba má zapsán status veřejné prospěšnosti a kdy jí byl přiznán, údaj o tom, že bylo zahájeno řízení o odnětí statusu, a údaj o tom, kdy byl tento status vymazán, a důvod jeho odnětí,*
- k) další skutečnost, o které to stanoví tento nebo jiný zákon, nebo jiná důležitá skutečnost, o jejíž zápis požádá zapsaná osoba, má-li na takovém zápisu právní zájem, a*
- l) den, k němuž byl zápis proveden.*

Podání se provádí prostřednictvím internetového formuláře na stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR - justice.cz¹⁸. V souladu s ustanovením § 11 odst. 2 písm. u) zákona č. 549/1991 Sb. je spolek osvobozen od poplatků ve věcech veřejného rejstříku, tzn. i od poplatku za zápis. To je oproti předchozí úpravě jistě pozitivní změna.

Pokud zde uvádím poplatky, je třeba uvést pro kompletnost i poplatky správní, ty vyplývají z povinnosti úředně ověřit podpisy, a to v případě čestných prohlášení a podpisových vzorů, souhlasu vlastníka se sídlem a v poslední řadě také na samotném návrhu na zápis – pokud není podáván elektronicky. Zákon č. 634/2004 Sb. stanovuje v příloze č. 1, položce 5 písm. a) poplatek ve výši 30,-Kč za každé ověření podpisu nebo otisku razítka na listině nebo na jejím stejnopisu. I zde je však stanovena pro spolky úleva spočívající v osvobození, a to ve smyslu odst. 3 citované položky. Zde je uvedeno, že *od poplatku podle písmene a) této*

¹⁸ <https://or.justice.cz/ias/iform/index.html;jsessionid=J22KeE1QXQC711QvfT1FzV1t?0>

*položky jsou osvobozeny nadace a nadační fondy, občanská sdružení a.....*¹⁹. Je zde ovšem využito „staré terminologie“, kdy je používáno pojmu občanské sdružení. „Vzhledem k přechodnému ustanovení § 3029 odst. 1 NOZ a § 3045 NOZ není problém, že shora citované ustanovení mluví o občanských sdruženích. Toto osvobození dopadá i na spolky. Vzhledem k tomu, že jde o osobní osvobození, dopadá ovšem pouze na případy, kdy se ověřují podpisy osob jednajících za spolek. V případě podkladů pro zápis do spolkového rejstříku půjde typicky o podpis zástupce spolku na formuláři návrhu na zápis do rejstříku.“²⁰

Vyplněný formulář lze podat buď v elektronické podobě s uznávaným elektronickým podpisem, nebo v listinné podobě s úředně ověřeným podpisem (§ 22 zákona č. 304/2013 Sb.), a to příslušnému rejstříkovému soudu.

Po podání formuláře místně příslušnému rejstříkovému soudu je zahájeno řízení. Již z logiky věci vyplývá, že řízení o zápisu může být zahájeno výlučně jen na návrh. Návrh podávají zakladatelé, nicméně přímo v zakladatelské smlouvě, či prostřednictvím ustavující schůze, může být určena jiná osoba (nebo jen jeden ze zakladatelů), který následně jakožto navrhovatel návrh podá. Rejstříkový soud má zákonnou povinnost do tří pracovních dnů zkontrolovat bezvadnost návrhu a případně vyzvat navrhovatele k odstranění chyb. Pokud toto navrhovatel neučiní, soud návrh odmítne²¹. Pokud návrh neobsahuje vady a nejsou shledány jiné důvody pro jeho odmítnutí (např. nepovolený účel ve smyslu § 145 NOZ), soud rozhodne o zápisu do 5 pracovních dnů. Pokud tak neučiní, považuje se navrhovaný zápis za provedený²². Mimo to ještě NOZ stanovuje jakousi pojistku, podle které dle § 226 odst. 3 NOZ „není-li spolek do veřejného rejstříku zapsán do třiceti dnů od podání návrhu na zápis a není-li v této lhůtě ani vydáno rozhodnutí o odmítnutí zápisu, považuje se spolek za zapsaný do veřejného rejstříku třicátým dnem od podání návrhu.“

Zatímco dřívější úprava odpovídala tomu, že o registraci rozhodovalo ministerstvo vnitra jakožto ústřední správní orgán, současná pak vychází ze zcela jiného pojetí, což se odráží i v rovině opravných prostředků. Proti rozhodnutí

¹⁹ č. 634/2004 Sb. stanovuje v příloha č. 1, položka, odst. 3

²⁰ BENÁK, Jaroslav. Poplatky spojené se zápisem do spolkového rejstříku. *Epravo.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/poplatky-spojene-se-zapisem-do-spolkoveho-rejstriku-96615.html>

²¹ Ustanovení § 89 zákona č. 304/2013 Sb.

²² Ustanovení § 96 zákona č. 304/2013 Sb.

rejstříkových soudů lze podat odvolání, o kterém dle § 10 odst. 2 OSŘ rozhodují v rámci soudní soustavy soudy vrchní.

3 Stanovy spolku

Stanovy spolku jsou základním dokumentem spolku. Jsou tím, co je pro společnost s ručením omezeným společenská smlouva, nebo nadační listina pro nadaci. Stanovy jsou vyjádřením autonomie vůle zakladatelů spolku a zakladatelským právním jednáním ve smyslu § 123 NOZ. Stanovy konstruuji základní práva a povinnosti členů, a ti jsou stanovami vázáni. Stanovy také konstruuji vztahy mezi členy a vnitřní strukturu spolku, tj. jednotlivé orgány – ať už fakultativní nebo obligatorní. Aktem založení spolku je vlastně shoda zakladatelů na stanovách spolku, které jsou poté obligatorní skutečností nutnou pro zápis spolku. Stanovy se vzhledem ke svojí důležitosti zakládají do sbírky listin.

NOZ zavádí poměrně širokou možnost úpravy stanov, kdy ovšem vždy musí splňovat alespoň zákonné minimum. To stanovuje NOZ v ustanovení § 218. Podle něj musejí stanovy obsahovat alespoň:

- a) *název a sídlo spolku,*
- b) *účel spolku,*
- c) *práva a povinnosti členů vůči spolku, popřípadě určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat,*
- d) *určení statutárního orgánu.*

Občanský zákoník ve srovnání s předchozí úpravou občanských sdružení uvádí výslovně jako podmínku pro založení a následný vznik spolku existenci stanov a též i povinnost zakladatelů shodnout se na jejich obsahu. V úpravě zákona č. 83/1990 Sb. byla tato podmínka ze zákonné úpravy a povahy samotného právního institutu pouze dovozována. Spolek je tedy založen v okamžiku přijetí stanov, a to jak ve formě smlouvy uzavřené mezi zakladateli, tak i přijetím stanov na ustavující schůzi (§ 222 NOZ). Vyžadována je prostá písemná forma, přičemž ohledně náležitostí stanov se vychází ze zásady spolkové autonomie. Současná právní úprava na rozdíl od již zrušeného zákona č. 83/1990 Sb. povinný obsah stanov

redukuje jen na náležitosti týkající se názvu, sídla a určení statutárního orgánu spolku.

Pro existenci spolku a jeho členy je významné z hlediska obsahu stanov důsledné vymezení jejich práv a povinností, jakožto i určení účelu spolku, o kterém bude pojednáno samostatné kapitole. Uvedené náležitosti musí obsahovat všechny stanovy zakládajícího se spolku, ve zvláštních případech však musí dojít k jejich rozšíření, a to zejména pokud má spolek působit na území více států, provozovat vedlejší hospodářskou činnost, nebo má v úmyslu zřídit rozhodčí komisi. Obsah stanov je rigidním dokumentem, který může být měněn pouze usnesením nejvyššího orgánu spolku.

3.1 Obligatorní náležitosti stanov

3.1.1 Název spolku

Název spolku je obligatorní náležitostí, která musí být uvedena již v samotném počátku a bez které nemůže být spolek ani založen, ani zapsán. Podmínky pro název spolku vycházejí z obecné úpravy dle NOZ, v rámci ustanovení § 132 – 135. Název spolku musí být ve smyslu citovaných ustanovení dostatečně nezaměnitelným s jinou právnickou osobou. Přiměřeně lze zde vycházet z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2004 sp.zn. 32 Odo 840/2004, ve kterém se uvádí, že zda se jedná o nezaměnitelnost rozhoduje celkový dojem průměrného zákazníka, který utkví v jeho paměti. Proto je třeba, aby název byl dostatečně odlišný od jiné již existující právnické osoby.

V případě zvláštní úpravy pak platí, že spolek musí být stejně jako jiné právnické osoby odlišné, kdy tedy v názvu musí být připojeno „spolek“, „zapsaný spolek“ nebo zkratka „z.s.“. V rámci ustanovení § 3042 NOZ pak musejí všechna dosavadní občanská sdružení do dvou let od účinnosti NOZ přizpůsobit svůj název těmto výše uvedeným podmínkám. Právnická osoba není povinna svůj název změnit, jsou-li pro to dány důležité důvody, zejména užívala-li právnická osoba svůj název dlouhodobě a je-li pro ni její název tak příznačný, že jeho zaměnitelnost nebo klamavost nelze rozumně předpokládat. Naplnění této výjimky se bude odvíjet od skutkových okolností konkrétního případu, nicméně lze ji zřejmě vztáhnout nejen na požadavek nezaměnitelnosti a neklamavosti právnické osoby, ale též i na

požadavek na přizpůsobení názvu právnické osoby ustanovením § 133 odst. 1 nebo § 134. Je-li právnická osoba zapsána ve veřejném rejstříku a nepřizpůsobí svůj název požadavkům občanského zákoníku ve stanovené lhůtě (a obsah zápisu, tedy název, těmto požadavkům občanského zákoníku bude odporovat), může rejstříkový soud podle § 9 odst. 1 ZVŘ vyzvat zapsanou právnickou osobu ke zjednání nápravy. Pokud ve stanovené lhůtě právnická osoba nápravu nezjedná, může soud i bez návrhu rozhodnout o zrušení této právnické osoby s likvidací, je-li takový postup v zájmu ochrany třetích osob.²³

3.1.2 Sídlo spolku

Sídlo je opět definováno obecně v rámci § 136 NOZ. I u spolku tak platí, že sídlo je místem, kde sídlí správa spolku a kde je možnost spolek například osobně kontaktovat. Sídlo má kromě těchto obecných souvislostí také právní dopady, a to například pro určení místní příslušnosti daného rejstříkového soudu. Stejně jako v případě obchodní společnosti i u sídla spolku postačí, je-li ve stanovách uvedena obec, ve které spolek sídlí, kdy ovšem v návrhu na zápis již musí být uvedena celá adresa. Každý spolek musí mít sídlo a při zakládání spolku je povinnou přílohou souhlas vlastníka s umístěním sídla spolku, kdy takový souhlas musí mít úředně ověřený podpis. Při dokládání této skutečnosti místně příslušnému rejstříkovému soudu je nutné dodržet podmínku, podle které takové prohlášení nesmí být starší než 3 měsíce – povinnost vyplývá z ustanovení § 14 odst. 2. ZVŘ. Možnost kohokoliv zjistit z veřejného rejstříku sídlo právnické osoby, potažmo spolku, je odrazem principu materiální publicity. Zároveň platí, že každý se může dovolat sídla zapsaného ve veřejném rejstříku. Řada spolků pak vzhledem k finančním úsporám a co nejnižší finanční náročnosti může zvažovat možnost umístění spolku v bytě - např. člena spolku. Zde pak nově konstruuje NOZ v ustanovení § 136 odst. 1 domněnku, že pokud to neruší klid a pořádek v domě, může být sídlo právnické osoby i v bytě. Totéž logicky platí i pro spolek.

²³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

3.1.3 Účel spolku

Účel spolku odráží ve své základní podstatě jeden ze základních pilířů občanské společnosti, a to právo spolčovací svobody vyplývající i z již zde uváděného článku 20 odst. 1 LZPS. *„Účel spolku je vyjádřením poslání spolku. Účelem spolku není podnikání, nýbrž činnost jiná. Touto činností „jinou než podnikáním“ je velmi různorodá společná zájmová činnost, a to zájmová činnost spolková, tj. činnost institucionalizovaná v rámci k tomu založené právnické osoby.“*²⁴ Jak uvádí zde citovaný Ivo Telec, uvedená zájmová činnost se může typicky odehrávat uvnitř spolku, a nikoliv na veřejnosti nebo vůči veřejnosti. Může se ale jednat i o spolek s účelem zcela opačným, který bude aktivně řešit veřejné otázky a naopak bude třeba plnit funkci dohledu nad společensky významným tématem. Takovým spolkem může být například spolek pro ochranu místně chráněného přírodního území.

Účel je vzhledem ke svojí povaze elementárního určovatele povahy a směřování spolku jednou z obligatorních náležitostí stanov. Účel přitom může být vyjádřen ve stanovách poměrně volně, ale i zcela konkrétně. Účelem spolku může být tak jen „posílení kulturního vyžití“, stejně jako „příprava a realizace projektu festivalu Prague rock 2015 v Praze“. Účel spolku je nutné vymezit ze své povahy také proto, že vstoupením členů do spolku, resp. přistoupením ke stanovám, vzniká právní vztah mezi členy spolku a spolkem. Účel spolku vlastně vyjadřuje naplnění obsahu této „smlouvy“ mezi členem a spolkem. *„Účel spolku ve formulaci uvedené ve stanovách je formalizovaným a fixovaným vyjádřením společného zájmu do pevného a tím objektivizovaného cíle, ke kterému se pak členové vstupem do spolku přihlašují.“*²⁵

Hovoříme-li o účelu, je třeba rozlišit tzv. zájem, kdy podstatou spolku je naplňování účelu skrze společný zájem osob. Tedy zájem směřující k naplnění podstaty spolku. Právě tento společný zájem je vlastně základním pojítkem mezi členy a představuje skutečnost, na základě které člen vstoupí do spolku a realizuje společně s ostatními členy účel spolku. Ustanovení § 144 NOZ pak hovoří o zájmu veřejném a soukromém, tedy toto platí i pro spolek jakožto právnickou osobu zřízenou občanským zákoníkem. V případě spolku je nerozhodné, zda společný

²⁴ TELEC, Ivo. Spolkové právo. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1998, xix, 254 p. ISBN 80-717-9194-6.

²⁵ RONOVSÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014, 256 s. Praktik. ISBN 9788075020208.

zájem má zároveň povahu veřejného nebo soukromého zájmu, resp. zájmu obecného. „Rozhodující je ovšem povaha hlavní činnosti spolku. Společným zájmem soukromým mohou být například společné vycházky členů do přírody, které jsou zaměřeny dovnitř spolku (pouze člensky), zatímco společným zájmem veřejným může být například ochrana zájmů soutěžitelů, spotřebitelů nebo cizinců, azylantů, znevýhodněných lidí, ochrana přírody atd., a to zejména formou veřejné služby navenek“.²⁶ Znakem tohoto je i skutečnost, že příjemcem této ochrany nebo podpory mohou být nečlenové, tj. ti, kterým je poskytována veřejná podpora ve formě sociálních služeb nebo třeba vzdělání.

3.1.4 Hlavní a vedlejší činnost spolu

Součástí vzniku spolku je i obligatorní podmínka uvedení činnosti spolku, kdy tato může být jednak hlavní, ale i vedlejší. Hlavní činností spolku je taková činnost, prostřednictvím které spolek naplňuje svůj účel. NOZ v ustanovení § 217 dělí tuto činnost podle „podnikání nebo jiné výdělečné činnosti“ na hlavní a vedlejší. Hlavní činnost musí kromě výše uvedeného kritéria (naplňování účelu) splňovat tedy ještě jednu podmínku, a to skutečnost, že se musí jednat o činnost, která není podnikáním, či jinou výdělečnou činností. Naopak vedlejší činnost, je-li její účel v podpoře hlavní činnosti nebo v hospodárném využití spolkového majetku, může provozovat podnikatelskou, či jinou výdělečnou činnost. Zde se nabízí otázka, zda všechny činnosti konané v rámci hlavní činnosti, které generují zisk, budou brány jako činnosti podnikatelské? Odpovědět nelze jednoznačně, nicméně patrně jednotlivé dílčí aktivity, které budou v určitých případech výdělečnými, nemohou v celku založit porušení § 217 NOZ. „Je nutno chápat rozdíl mezi činností a dílčí aktivitou. Dílčí aktivita sama není činností, až souhrn všech aktivit uskutečňovaných spolkem tvoří jeho činnost. Je zřejmé, že pro povahu činnosti není relevantní, zda konkrétní dílčí aktivita skončila ziskem či ztrátou, rozhodný bude až souhrn aktivit.“²⁷ Pro lepší pochopení lze opět vycházet

²⁶ Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti: K veřejně prospěšnému účelu u spolku. *Obcanskyzakonik.justice.cz*. 2013, č. 9, s. 2. Dostupné z:

http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-09.pdf

²⁷ RONOVSÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014, 256 s. Praktik. ISBN 9788075020208.

z výkladového stanoviska Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti²⁸. Komise nabízí ilustrativní příklad na divadelním spolku. Hlavní činností takového spolku tedy bude hraní divadelních her (včetně nastudování). V rámci hlavní činnosti může spolek vyvíjet i výtěžnou činnost, kdy ovšem musí být splněna již výše uváděná podmínka, tj. činnost nesmí být svou povahou výtěžná nebo podnikáním. Výtěžná činnost může být ovšem současně hlavní činností spolku za kumulativního splnění dvou podmínek:

- Takováto výtěžná činnost slouží k dosahování účelu, ke kterému byl spolek založen.
- Tato činnost nesplňuje svojí povahou takové úrovně, aby ji bylo možné považovat za činnost srovnatelnou s podnikáním, kdy máme-li vycházet z definičního znaku podnikání, nesmí se jednat o činnost, která by soustavně směřovala k dosahování zisku.

V případě divadelního spolku je tedy možné, aby tato organizace v rámci příležitostného uspořádání divadelního představení vybírala vstup, který může svojí výší překročit náklady a vygenerovat zisk. Stejně tak i sportovní klub může v rámci své hlavní činnosti generovat zisk, pokud při pořádání tradičních závodů z vybraného startovného zůstane přebytek. Je jisté, že vždy bude danou situaci třeba individuálně posoudit, a to zejména s ohledem na soustavnost a vztah této činnosti k účelu jako takovému.

V případě činnosti vedlejší se již může jednat o soustavnou činnost, provozovanou například způsobem živnostenského podnikání. V takovém případě má spolek v rámci dané činnosti postavení podnikatele, tak jak ho definuje ustanovení § 420 NOZ. Pokud je již při zakládání spolku zřejmé, že spolek bude mít vedlejší činnost, je nutné toto uvést i do stanov spolku a také požádat o příslušné živnostenské oprávnění. V případě výtěžné činnosti spolku ovšem stále platí, že podnikání může být vždy pouze prostředkem k dosažení účelu spolku a nikoliv jeho účelem samotným. Pokud je tedy účelem spolku pořádání divadla, nelze v rámci výtěžné činnosti spolku jen tak provozovat autodopravu. Pokud by ovšem spolek v rámci pořádání zájezdů pro své členy na kulturní akce do jiných měst zakoupil autobus, může být v rámci vedlejší činnosti použito autobusu i pro uspořádání

²⁸ Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti-k výtěžné činnosti spolku. *Obcanský zákoník.justice.cz*. 2013, č. 8. Dostupné z: http://obcanskýzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-08.pdf

komerční cesty nečlenům. Podmínkou je také skutečnost, že výtěžky z podnikání spolku musí být vždy využity k podpoře dosahování účelu spolku.

3.1.5 Práva a povinnosti členů vůči spolku

Členství ve spolku je základním znakem spolku jako korporace. Každý spolek stojí na osobním substrátu, kdy je tvořen členy, kteří prostřednictvím spolku realizují svůj společný zájem. Členství ve spolku je soukromoprávním poměrem mezi členem a spolkem. Obsahem takového vztahu jsou jak jinak než vzájemná práva a povinnosti. Tento soukromoprávní vztah je dobrovolným svazkem, kdy člen dobrovolně vstupuje do takového svazku. Pokud je vymezení práv a povinností členů obligatorní součástí stanov, je nutné dodat, že je v zájmu každého spolku, aby při vymezování stanovy nesplnily jen zákonné minimum, ale naopak konkrétně vymezily, co členství ve spolku jeho členům přináší za benefity, jakého jednání vůči spolku jsou oprávněni a naopak kdy musí plnit ve prospěch spolku (placení členských příspěvků, odvedená práce pro spolek apod.). Zákon pouze minimálně definuje postavení členů. Toto pojetí dává velkou výhodou pro otevřenost stanov a tedy širokou možnost dispozitivní úpravy. Aniž by to stanovovaly stanovy, vždy musí platit, že *„přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy“*. Toto je výslovným ustanovením z§ 212 odst. 1 NOZ, a zároveň jedním z obecných definičních znaků korporací. Konstrukce je tedy postavena na principu rovnosti, kdy je na svobodné vůli každého člena, zda se hodlá připojit ke stanovám spolku. Pokud tak učiní a je přijat, je takovými stanovami vázán od okamžiku přijetí (§ 233 odst. 2 NOZ). I přesto, že úprava členských práv je ponechána v poměrně dispozitivním režimu, zákon stanovuje určitý „minimální standart“, který je třeba vždy dodržet. Příkladem práva vyplývajícího z takového standartu je například právo člena na ať už aktivní, či pasivní účast na ustavování orgánů a rozhodování v nich. Dalším takovým právem je možnost obrany v případě vyloučení člena. *„Vyloučený člen má tak právo do tří měsíců od doručení konečného rozhodnutí spolku o svém vyloučení navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti vyloučení; jinak toto právo zaniká. Nebylo-li mu rozhodnutí doručeno, může člen návrh podat do tří měsíců ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejdéle však*

do jednoho roku ode dne, kdy byl po vydání rozhodnutí zánik jeho členství vyloučením zapsán do seznamu členů; jinak toto právo zaniká“²⁹.

Uvedený minimální standart lze vlastně chápat jako zásady vyplývající z členství jako takového. Nezpochybnitelným právem každého člena bude uváděné právo do spolku svobodně vstoupit a zároveň svobodně vystoupit. S tímto právem souvisí skutečnost, že ke členství ve spolku nemůže být nikdo nucen a zároveň členství ve spolku nemůže být nikomu na újmu.

Základní práva a povinnosti členů lze rozřadit do několika kategorií, kdy takováto kategorizace zároveň vytváří komplexní přehled. V této práci vycházím z členění, které nabízí Lavický a kolektiv ve „Velkém komentáři k občanskému zákoníku“³⁰:

Základní kategorizace práv člena spolku

- a) *právo na spolurozhodování (spolupůsobení) o činnosti spolku, tedy podíl na tvorbě jeho vůle; pod něj je možné řadit právo na účast na členské schůzi, hlasovací právo, právo volit a být volen; dále též právo na informace o činnosti spolku, právo aktivně se zapojovat v rámci jednání členské schůze (hlasování, diskuse);*
- b) *právo užívací, tedy právo užívat např. sportoviště a nemovitosti spolku, právo účastnit se přednášek a kulturních akcí apod. Jedná se o protipól k povinnosti člena platit členské příspěvky;*
- c) *ochranná práva člena – právo vystoupit ze spolku, právo požadovat po spolku náhradu škody či samotnou ochranu účelu spolku.*

Zde citovaná práva pak je vhodné konkretizovat ve stanovách. Podíl na spolurozhodování spolku je dle mého názoru zcela základním právem, které odráží vůbec základní princip sdružovacího práva. Neboť jak jinak prosazovat společné zájmy, než prostřednictvím autonomní vůle jednotlivých členů, kdy právě tito členové jsou hybatelem a tvůrcem náplně spolku. Právo na informace lze chápat jako právo člena na informace související s výsledky hospodaření spolku, rozhodovací činnosti orgánů spolku, ale i informace týkající se běžného spolkového života, který může být často velmi neformální. Zákon v tomto případě přímo a

²⁹ Ustanovení § 242 NOZ

³⁰ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654): komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

výslovně stanovuje právo člena spolku požadovat vysvětlení záležitostí spolku (v rámci zasedání členské schůze), kdy na mysli jsou patrně interní záležitosti spolku, nemůže-li si člen potřebnou znalost jinak ověřit. Neposkytnout lze informace pouze v případě, že by takové zveřejnění bylo v rozporu s jiným zákonem (zákon o ochraně osobních údajů, zákon o ochraně některých skutečností, ad.). Pokud se člen spolku domáhá takového vysvětlení, je třeba mu odpovědět ihned, a to v rámci členské schůze. Zde lze vycházet v rámci komentovaného znění z analogie judikatury u akciových společností, resp. práva akcionáře na podání vysvětlení v rámci konané valné hromady.³¹ V případě neposkytnutí takovéto informace pak může využít člen buďto kontrolní komise (je-li zřízena) nebo se přímo obrátit na soud. Právo uživací pak chápu jako právo určité „výhody“, které přitom nemusí být jen materiální povahy. Může se jednat například o určité služby, či možnost osobního rozvoje v rámci spolku. V rámci materiálního hlediska se pak jedná typicky o možnost využívat vlastnictví spolku, ať již zde uvedených sportovišť nebo třeba vybavení (spolek fotografů může členům zapůjčovat fotografické vybavení apod.).

K ochraně člena spolku pojednám v rámci této práce samostatně.

Základní kategorizace povinností člena spolku

- a) *osobní povinnost člena – loajalita a věrnost vůči spolku, účast na procesu dosahování cílů spolku či dodržování stanov (a jiných vnitřních předpisů spolku); dále je možné určit povinnost člena spolurozhodovat o činnosti spolku, povinnost účastnit se členské schůze s ohledem na dostatečný počet členů pro její usnášeníschopnost, povinnost plnit stanovenou funkci;*
- b) *majetková povinnost, tedy placení členských příspěvků.*

Laickou představou mnohých členů spolku je, že jedinou jejich povinností je platit členské příspěvky – samozřejmě pouze v případě, jsou-li stanoveny. Taková představa je však zjevně neúplná. Povinností člena je totiž také podílet se na činnosti spolku směřující k realizaci jeho účelu. Typicky tedy člen nemůže pobírat jen výhody, ale musí i plnit činnost, kterou mu spolek ukládá. Jinými slovy,

³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011

pasivita člena, který se odmítá podílet na činnosti spolku, může být důvodem pro vyloučení člena ze spolku.

Pokud zde hovořím o členství, jakožto institutu, se kterým jsou spojena práva a povinnosti, je třeba pro úplnost uvést, že ne všechny druhy členství musí mít tatáž práva a povinnosti. NOZ dává možnost spolku vymezit ve stanovách různé druhy členství, kdy ne všechna musejí mít identická práva a povinnosti. V praxi si lze toto představit například v rámci institutu oblíbeného „čestného členství“ kdy osobnost, která se významně zasloužila o rozvoj v rámci dané oblasti, v níž spolek působí, získá čestné členství ve spolku. Takovéto členství pak zcela nepochybně nebude zahrnovat povinnost platit členský příspěvek a stejně tak může být upraveno, že s ním není spojeno ani aktivní či pasivní volební právo do orgánů spolku.

3.1.6 Statutární orgán spolku

Poslední obligatorní náležitostí stanov je uvedení statutárního orgánu spolku, a to dle § 218 písm. d) NOZ. Zákon konstruuje pouze dva orgány, a to orgán nejvyšší, kterým je členská schůze (lze pojmenovat i jinak) a orgán statutární. Zakladatelé spolku ve stanovách upravují jednak název statutárního orgánu (typicky například „výbor“) a dále jeho povahu, tj. zda se bude jednat o orgán kolektivního nebo individuálního typu. Možnost volby názvu se může zdát jako až přehnané „dispozitivní“ ustanovení, které může vnášet do celé věci chaos. Výhodou toto bude zcela nepochybně pro již existující občanská sdružení, která v duchu staré úpravy měla statutární orgány různého druhu a jména. Původní zákon o sdružování občanů pouze stanovoval povinnost určit ve stanovách orgány funkcionářů oprávněných jednat jménem sdružení. Pokud toto stanov neobsahovaly, plnil funkci statutárního orgánu přípravný výbor. V rámci současné úpravy je tedy zachována možnost volby názvu orgánu, nicméně v rámci materiální publicity musí být vše uvedeno v příslušném rejstříku. *„občanská sdružení podle zákona o sdružování občanů však budou muset ve většině případů řešit strukturu svých orgánů, kdy nejvyšším orgánem je členská schůze, statutárními orgány předseda a místopředseda a mezi nejvyšším orgánem a statutárním orgánem stojí další orgán,*

*obvykle označovaný jako výkonný výbor, představenstvo apod.*³² Takový orgán pak velmi často de facto suploval funkci orgánu statutárního, kdy toto mohu prohlásit i z vlastní zkušenosti sportovního oddílu, jehož jsem členem. To v případě jednání členů spolku – občanských sdružení navenek pak vnášelo ještě více nejasností ve smyslu kdo je vlastně oprávněn jednat. V případě přizpůsobení stanov tak bude nutné se s tímto vyrovnat, kdy se nabízí možnost takovouto úpravu v podstatě zachovat za podmínky důsledného popsání pravomocí orgánu označovaného jako výkonný výbor (neboť by se jednalo o nový orgán), či přejít na statutární orgán kolektivního typu, který je přímo označován jako „výbor“, není-li zvolen název jiný. Pro statutární orgán platí obecná ustanovení NOZ. Platí zde tak stejně například ustanovení o povinnost výkonu funkce s péčí řádného hospodáře, či korporační loajalitu (§ 212 NOZ). Pokud stanovy musejí obsahovat alespoň výše uvedené skutečnosti, v rámci samotného návrhu na zápis je pak ještě uváděn konkrétní počet jednatelů.

3.2 Forma stanov

V případě formy stanov platí, že v rámci zakladatelského právního jednání musí být vyhotoveny písemně a následně uloženy ve smyslu ustanovení § 66 ZVŘ ve sbírce listin. Naopak zákon ani v rámci nové úpravy neukládá povinnost, aby byly stanovy ve formě notářského zápisu, jako v případě jiných korporací. Stanovy spolku musejí být uloženy ve smyslu ustanovení § 221 NOZ v sídle spolku, a to v úplném znění. *„Účelem předmětného ustanovení je důraz na právo člena spolku (či třetí osoby) být seznámen s přesným a úplným zněním stanov. To je důležité např. v situaci, kdy si člen spolku není zcela jist oprávněností svého budoucího jednání v tom ohledu, zda nedošlo k překročení pravomoci (excesu) jiným členem apod. Totéž je možné říci o třetí osobě, např. o zájemci o členství ve spolku, popřípadě o třetí osobě, které svědčí právní zájem na zjištění, zda člen vykonával činnost stanovami aprobovanou či zda jedná s osobou oprávněnou jednat jménem spolku.“*³³

³² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

³³ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

3.3 Fakultativní náležitosti stanov

V rámci fakultativních náležitostí pak zákon umožňuje ve stanovách konstruovat vše, co jest možné v rámci dispozitivní úpravy. Tedy vše, co zákon nezakazuje. Typicky tak půjde o zvláštní úpravu práv a povinností, zřízení dalších orgánů, kdy to nemusí být pouze kontrolní komise, ale i jiné zcela specifické orgány (např. poradního typu). Stanovy také mohou kodifikovat možnost zřízení pobočného spolku. Ve věcech členů pak mohou upravit zřízení a vedení členských seznamů, jakožto výběr členských příspěvků. O těchto a dalších věcech pohovořím samostatně v rámci následující části této práce.

4 Členství

Základní vymezení členství již bylo v této práci popsáno a to v rámci kapitoly obligatorních náležitostí stanov, resp. práva a povinnosti členů (kap. 3.1.5.). Institut členství je tedy konstruován zákonem na dobrovolné participaci členů (fyzických nebo právnických osob) na realizování společného zájmu, který představuje účel spolku.

4.1 Seznam členů

Novinkou současné úpravy je přímo zákonná úprava možnosti vedení seznamu členů. Ten je vhodný pro každý spolek s větším množstvím členů, či spolek s neustále se měnící členskou základnou. Seznam členů má pak praktické dopady i v rámci jiných procesních ustanovení, např. pro běh objektivní lhůty při vyloučení člena ze spolku. Seznam členů je tedy jednou z fakultativních možností, která musí vyplývat ze stanov spolku. Pokud je seznam zřízen, nesmí se odchýlit od určitých kogentních ustanovení zákona. Kromě samotného zřízení seznamu členů, musejí stanovy popsat způsob zápisu a výmazu členů ze seznamu, jakožto jak bude (nebo nebude) seznam členů zpřístupněn. Zřízení seznamu členů lze podle mého názoru

vždy jen doporučit. Může také ulehčit situaci v případě sporů o to, kdo je členem, a kdo ne.

Zákon nestanoví, kdo je pověřen vedením seznamu členů. Zjevně však musí jít o orgán (osobu) exekutivního typu, resp. v exekutivní funkci. Předpokládá se tedy, že tuto otázku i další náležitosti obsažené v seznamu ve vztahu k členovi spolku (relevantní osobní údaje) upraví stanovy.³⁴ Stanovy nemohou vyloučit právo člena na to, aby obdržel potvrzení o svém členství, a to formou výpisu z daného seznamu. Pokud má být seznam členů uveřejněn, musí tak být učiněno se souhlasem všech členů. I v opačném případě může dojít k uveřejnění, ovšem v seznamu nesmí být uveden člen, který hlasoval proti a zároveň musí být patrné, že seznam je neúplný. Zákon také uvádí povinnost člena uhradit náklady vzniklé s výpisem potvrzení ze seznamu. Pokud člen zemře, má právo požadovat výpis i jeho manžel, dítě nebo rodič, případně není-li žádný z nich i osoba blízká, nebo dědic, který prokáže zájem hodný právní ochrany.

Pokud tedy spolek disponuje seznamem členů, může být již součástí přihlášky pro nového člena i udělení souhlasu s uveřejněním jeho osoby, jakožto člena v seznamu. Při otázce evidence přichází v úvahu, zda nemusí spolek disponovat souhlasem od Úřadu na ochranu osobních údajů. *„Na spolky se vztahuje zákonná licence § 18 zákona 101/2000 Sb. Zákon o ochraně osobních údajů, podle níž se oznamovací povinnost nevztahuje na zpracování osobních údajů, jde-li o zpracování údajů v rámci oprávněné činnosti spolku, týká se pouze členů spolku a osobní údaje nejsou zpřístupňovány bez souhlasu členů“*.³⁵

4.2 Vznik členství

Předně je třeba uvést, že členství ve spolku nemůže být nikým právně nárokováno, ledaže by toto umožňovali stanovy – příkladem by mohla být fikce přijetí dle stanov, kdy si zájemce podá přihlášku a není mu na ni v patřičné lhůtě odpovězeno. V tom jsou spolky rozdílné například od profesních sdružení. Typicky však stanovy určují jasná pravidla pro přijetí členů. Přijetím může být pouhé

³⁴ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

³⁵ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

vyplnění přihlášky, což je časté zejména u sportovních spolků, skautů, spolků pracujících s mládeží apod., které pravidelně nabírají nové členy a pro něž je žádoucí jednoduchý a pokud možno co nejméně formalizovaný proces přijetí, jakým je typicky vyplnění přihlášky a následné splnění poplatkové povinnosti ve smyslu členských příspěvků. Jiným typem mohou být relativně uzavřené spolky, které usilují o určité kvality (ať už intelektuální, dovednostní nebo názorové) svých členů a o přijetí musí vždy hlasovat členská schůze. Zcela jistě řada spolků ani nestojí a přijímání nových členů. I tyto spolky by ovšem možná ještě s větším důrazem měly precizovat svoje stanovy, protože pokud by odmítly přijetí nového člena, který by formálně splnil všechny podmínky pro přijetí, zakládaly by tímto možnost soudní obrany odmítnutého člena. Nová úprava na rozdíl od úpravy předchozí jednoznačně stanovuje projev vůle člena jako obligatorní podmínku pro vznik členství. V předchozí úpravě toto nebylo výslovně řešeno a často tak docházelo k fikci vzniku členství. Z toho pak mohli vyplývat různé problémy – zda jedinec je skutečně členem, či nikoliv. Tyto problémy by tedy v rámci nové úpravy měly být časem překonány.

4.3 Zánik členství

Na rozdíl od předchozí úpravy nabízí ta současná komplexní úpravu zániku členství, konkrétně § 237-242 NOZ. Členství ve spolku vždy zaniká vystoupením nebo vyloučením. Členství zaniká pro nezaplacení členského příspěvku, kdy je člen vyzván a je mu poskytnuta přiměřená lhůta pro splnění jeho povinnosti. Zákonným důvodem může být také závažné porušení povinností člena, kdy mu ovšem taktéž musí být poskytnuta formou výzvy přiměřená lhůta pro nápravu. To neplatí v případě, že by spolku byla způsobena zvláště závažná újma nebo nelze takové porušení povinností odčinit. Členství dále zaniká v případech a způsobem uvedeným ve stanovách. Členství může typicky zaniknout smrtí člena. Z toho vyplývá, že výčet možností uvedených zákonem je pouze výčet demonstrativním a způsobů zániku členství tak může být nesčetně mnoho.

4.3.1 Vystoupení člena

Možnost vystoupení člena je odrazem zásady, že nikdo nemůže být ke členství nucen a že členství je vždy dobrovolným svazkem mezi členem a spolkem. S vystoupením pak může být spojena otázka majetkového vypořádání. „Z principu dobrovolnosti členství ve spolku vyplývá možnost ze spolku vystoupit. Je-li jedním ze základních principů spolkového práva vyloučení majetkové participace členů na spolku, v jejímž důsledku členové neodpovídají za závazky spolku, pak nemůže člen při vystoupení požadovat majetkové vypořádání např. formou podílu, jako je tomu u obchodních korporací.“³⁶ Jestliže ale člen do spolku vnesl jiný majetek, který byl spolkem užíván, nelze jej nutit, aby se svých věcí ve prospěch spolku vzdal. Jak plyne již z čl. 11 odst. 1 LPS, každý má právo vlastnit majetek, a vlastnické právo každého požívá ochrany. Proto např. opustí-li fyzická či právnická osoba formou vystoupení spolkový svazek a vstoupí do jiného spolku, je oprávněna s sebou za účelem podpory činnosti nového spolku vzít majetek, který jí náleží, ačkoli byl určen pro dosahování zájmového cíle původního spolku, na jehož činnosti se podílela.³⁷

Vystoupení ze spolku musí být v souladu se stanovami, které toto mohou upravovat. Stanovy mohou v rámci zásady dispozitivnosti stanovit formu vystoupení, kdy příkladem toho může být povinnost učinit oznámení o vystoupení písemně a s úředně ověřeným podpisem. Stanovy také mohou stanovit den, ke kterému po oznámení o vystoupení členství zaniká. Taková ustanovení samozřejmě nesmějí být v rozporu s dobrými mravy, resp. by neměla potlačovat možnost dobrovolného ukončení svazku. Na druhou stranu je zde pochopitelný nárok na ochranu spolku a ostatních členů. V žádném případě pak stanovy nesmějí obsahovat zákaz vystoupení. Tímto by byl opět negován deklarovaný princip dobrovolnosti členství ve spolkovém svazku.

³⁶ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právníkové osoby v novém občanském zákoníku: komentář* : [§ 118-418]. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

³⁷ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

4.3.2 Vyloučení člena pro nezaplacení příspěvku

Aby mohla být tato možnost realizována, je logickou podmínkou vyplývající ze stanov vůbec samotná existence stanovení členského poplatku. Členský poplatek totiž není obligatorní podmínkou. Stejně tak ovšem stanovy mohou obsahovat povinnost platit členský příspěvek, ale zároveň *a priori* vyloučit možnost vyloučení pro nesplnění této povinnosti – ve smyslu § 238 NOZ. Citované ustanovení tak dává spolkům možnost zbavit se členů, kteří pobírají výhody spolku a zároveň neplní svoji povinnost ve formě pravidelného poplatku a tím *de facto* spolek poškozují. Toto ustanovení je opět novum ve srovnání s předchozí úpravou. Ta toto dovozovala ze stanov, případně judikaturou.³⁸

V případě, že člen neplní svoji povinnost platit členský příspěvek a spolek hodlá přistoupit k možnosti vyloučení, je povinností člena vyzvat a poskytnout mu lhůtu ke splnění závazku. Výzva by měla být dostatečně určitá a členovi řádně doručena. I po zániku členství z důvodů neplacení členských příspěvků zůstává dluh člena na členských příspěvcích vymahatelným nárokem spolku vůči bývalému členovi.

4.3.3 Vyloučení člena pro závažné porušení povinností

Vyloučení ze spolku musí být vždy spjato s nějakou skutečností, která zakládá právo na vyloučení. Tato skutečnost může být konstituována stanovami nebo zákonem. Zákon zakládá kromě možnosti vyloučení pro neplacení členských příspěvků také situaci, kdy člen porušuje závažným způsobem svoje povinnosti vyplývající z členství, anebo způsobil spolku zvláště závažnou újmu. Ve všech případech však musí být vyloučení člena řádně odůvodněno a jeho vyloučení nemůže být pouze aktem svévole ostatních členů. Toto bylo již i v minulosti judikováno. „Není zásadně přípustné, aby bylo členství v občanském sdružení ukončeno vyloučením člena bez uvedení důvodu. Jestliže stanovy občanského sdružení takovou možnost připouštějí, dostávají se v této části do rozporu s právem svobodně se sdružovat (čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod).“³⁹ Z toho

³⁸ MS v Praze 9 Ca 19/2009

³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2976/2010

judikátu vzhledem k odkazu na LZPS jasně vyplývá jeho platnost i pro současnou úpravu.

V případě vyloučení pro závažné porušení povinností je rozhodující skutečností to, že člen porušil svoje povinnosti v natolik intenzivní míře, že toto zakládá právo spolku na vyloučení člena. Pravděpodobně se bude jednat o hrubé nerespektování pravidel spolku. Musí se jednat *o takové porušení povinnosti, které by bylo možno kvalifikovat jako hrubé.*⁴⁰ Závažnost porušení povinností je rozhodujícím faktorem pro přípustnost vyloučení člena spolku. Intenzitu porušení povinností je třeba posuzovat se zřetelem ke konkrétním okolnostem věci. Půjde tu o případy zásadního nerespektování pravidel stanovených pro členy spolku s cílem naplňování společně sledovaného zájmu. Zde samozřejmě nemůže existovat konkrétní „tabulkové“ hodnocení, ale bude se vždy individuálně posuzovat intenzita takového škodového jednání.

Aniž by konkrétně určovaly stanovy, vždy platí, že přijetím členství v korporaci se člen ve vztahu k ní obecně zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád (viz komentář k § 212 odst. 1). Tedy i tyto povinnosti jsou předmětem ochrany a jejich porušení může založit právo na vyloučení. Další povinnosti členů ke spolku budou dány stanovami, jinými interními spolkovými předpisy, či rozhodnutími orgánů spolku.

4.3.4 Kdo rozhoduje o vyloučení

O vyloučení člena spolku rozhoduje typicky statutární orgán. Ovšem i zde platí dispozitivní úprava zákona, a stanovy tak mohou určit něco jiného. Spolku se opět ponechává volnost, aby určil ve stanovách, který ze spolkových orgánů rozhoduje o vyloučení člena. Pouze v případě, že stanovy neurčí orgán povoláný k rozhodování o vyloučení člena, je statutární orgán spolku ze zákona oprávněn k rozhodování o vyloučení člena. Ustanovení § 240 NOZ vychází vstříc stávající rozmanité praxi, kdy o vyloučení jsou oprávněny rozhodovat členské schůze jako nejvyšší orgán spolku, výbory, předsednictva (jako výkonné orgány), popř. kolektivní statutární orgány, nebo předsedové spolků jako individuální statutární

⁴⁰ Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1785/2008

orgány.⁴¹ Dle citovaného ustanovení pak návrh na vyloučení člena může podat kterýkoliv člen spolku, a to v obligatorní písemné podobě s vylíčením okolností svědčících pro důvod vyloučení člena. Opět platí, že stanovy mohou stanovit jinak.

4.3.5 Ochrana člena proti rozhodnutí o vyloučení

Člen spolku, o jehož vyloučení je rozhodováno, má zákonné právo se s návrhem na vyloučení seznámit, vyjádřit se k němu a bránit se uváděním okolností i předkládáním důkazů ve svůj prospěch. K obsahu návrhu na vyloučení je rovněž oprávněn požadovat vysvětlení, aby jeho následná obrana mohla být účinná a dotýkala se přímo jádra jemu vytýkaného porušení povinnosti. Ve věci vyloučení člena ze spolku je dán zájem na nestranném zjištění skutkového stavu. Napadenému členu je proto nezbytné poskytnout prostor k tomu, aby hájil svá členská práva a vyjádřil se k okolnostem, jež mají zakládat důvod k jeho vyloučení ze spolku (§ 240 odst. 2)⁴².

NOZ zavádí konkrétní možnost přezkumu rozhodnutí o vyloučení soudem, a to ve smyslu ustanovení § 242, podle nějž může *vyloučený člen do tří měsíců od doručení konečného rozhodnutí spolku o svém vyloučení navrhnout soudu, aby rozhodl o neplatnosti vyloučení; jinak toto právo zaniká. Nebylo-li mu rozhodnutí doručeno, může člen návrh podat do tří měsíců ode dne, kdy se o něm dozvěděl, nejdéle však do jednoho roku ode dne, kdy byl po vydání rozhodnutí zánik jeho členství vyloučením zapsán do seznamu členů; jinak toto právo zaniká.* Pro úplnost je třeba dodat, že člen by měl před samotným podáním návrhu na soud vyčerpat všechny opravné prostředky, které mu umožňují stanovy. Jedná se o situaci, kdy by měl spolek zřízenou kontrolní komisy nebo jiný orgán k tomu určený. V tom případě se musí člen obrátit s návrhem na přezkum rozhodnutí právě na ni. Teprve poté je založeno oprávnění člena podat návrh na soud ve smyslu citovaného ustanovení.

NOZ tak poskytuje členovi poměrně příznivý časový prostor k tomu, obrátit se na soud. To v rámci tříměsíční subjektivní a roční objektivní lhůty. Počátek běhu

⁴¹ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář* : [§ 118-418]. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

⁴² LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

subjektivní lhůty se váže na doručení rozhodnutí o vyloučení členovi spolku. Z toho je tedy patrné, že spolek musí v případě vůle vyloučit některého ze svých členů usilovat vždy o doručení takového rozhodnutí. V případě objektivní lhůty je pak počátek stanoven na den výmazu ze seznamu členů spolku. „*Pokud nebude mít spolek zřízený seznam členů, lze se domnívat, že za počátek lhůty bude považován den přijetí rozhodnutí orgánů spolku.*“⁴³ Nutno dodat, že lhůty dle současné právní úpravy k podání návrhu soudu jsou výrazně delší, než jaké nabízel zákon č. 83/1990 Sb., a to v ustanovení § 15 odst. 1 – třicet dnů a šest měsíců. Uplynutí výše uvedených lhůt je prekluzí a musí k ní být přihlédnuto soudem z úřední povinnosti.

Petit návrhu je třeba formulovat ve shodě se zákonnou dikcí, tj. aby zněl na vyslovení neplatnosti vyloučení. V případě § 242 NOZ se *de iure* jedná o návrh na zahájení soudního řízení (náležitosti viz § 42 odst. 4, § 79 OSŘ), směřující k deklaraci neplatnosti konečného rozhodnutí spolkového orgánu o vyloučení člena ze spolku. Návrh uplatněný podle § 242 NOZ však není obvyklou žalobou určovací, jak ji upravuje občanský soudní řád (§ 80 OSŘ).⁴⁴

I v případě opožděného podání může ovšem existovat možnost, kdy by mohl člen svojí žalobou zvrátit akt vyloučení ve svůj prospěch. To je možné v situaci, kdy by bylo rozhodnuto o vyloučení a samo rozhodnutí nebo posouzení jeho skutkového základu by se přičilo dobrým mravům. Stejně tak pokud by o vyloučení rozhodl orgán, který k tomuto nemá působnost rozhodnout. V obou situacích by se jednalo o tzv. nulitní rozhodnutí ve smyslu ustanovení § 245 NOZ, která zakládá ze zákona nicotnost daného právního jednání. Dané rozhodnutí lze pak z hlediska právní teorie označit jako pakt. O neplatnosti takového rozhodnutí může být rozhodnuto soudem i bez návrhu. „*Závěr o nulitě členské schůze může soud učinit i z úřední povinnosti, tj. bez zřetele na tvrzení stran či dokonce na předchozí řízení vztahující se k platnosti této schůze, v němž nebyly okolnosti mající význam pro posouzení členské schůze zjišťovány z důvodu prekluze nároku žalobce.*“⁴⁵ To, zda se rozhodnutí přičí dobrým mravům, pak bude zcela jistě záležet na individuální povaze dané věci, kdy platí, že *obecný horizont dobrých mravů, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován*

⁴³ BRIM, Luboš. Soudní přezkum rozhodnutí orgánů občanských sdružení. *Časopis právník*. 2013, č. 5.

⁴⁴ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁴⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4179/2009

z hlediska konkrétního případu.⁴⁶ Pojem dobré mravy lze chápat jako „soubor etických obecně uznávaných a zachovávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými mravními zásadami a právními principy.“⁴⁷ Příkladem narušení zásady dobrých mravů ze strany člena tak může být například situace, kdy spolek fotbalového týmu vyloučí svého člena proto, že pravidelně v rámci fotbalových utkání vyvolává potyčky, což většinou vede k červené kartě a vyloučení, které v konečném důsledku způsobí, že tým prohraje, protože je v oslabení. Pokud by se tak vstalo ovšem výjimečně a člen byl vyloučen ze spolku, došlo by spíše k porušení zásady dobrých mravů ze strany spolku. Příkladem neplatnosti vyloučení by stejně tak byla situace, kdy by o vyloučení rozhodl věcně nepřislušný orgán spolku.

Ustanovení § 245 lze samozřejmě využít i k ochraně před jinými rozhodnutími spolku a nejen těmi, která se týkají neplatnosti vyloučení.

4.4 Neplatnost jiných rozhodnutí než rozhodnutí o vyloučení člena

Pokud bych v této práci popisoval procesní úpravu, jež dává členům možnost bránit se před vyloučením a opomněl bych i ochranu před jinými rozhodnutími, učinil bych tuto práci neúplnou, byť i v případě obrany proti jiným rozhodnutím lze vycházet z obdobných ustanovení. To platí především v případě § 245 (nulitního rozhodnutí), které jsem již popsal v kapitole předcházející.

Na rozdíl od soudní ochrany před vyloučením člena musí člen v ostatních případech dokázat dostatečný zájem, resp. zájem hodný právní ochrany. Toto vyplývá z ustanovení § 258 NOZ. „Ustanovení je zákonnou úpravou žaloby na určení, že rozhodnutí orgánu spolku je neplatné pro rozpor se zákonem nebo spolkovými stanovami. Aktivně věcně legitimované osoby lze rozdělit do dvou skupin, z nichž první tvoří členové spolku a další takové osoby, které na této žalobě mají zájem hodný právní ochrany. První skupina osob nebude stran oprávnění podat tuto spolkovou žalobu pochybnosti. Jde o konkretizaci výkonu sdružovacího práva, který se zde koncentruje do soudní ochrany proti spolkovému rozhodnutí.“⁴⁸

⁴⁶ Nález Ústavního soudu (II. senátu) ze dne 12. března 2001 sp. zn. II. ÚS 544/2000

⁴⁷ Nález Ústavního soudu (II. senátu) ze dne 31. srpna 2010 sp. zn. II. ÚS 635/09

⁴⁸ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

Soud tedy bude nejprve posuzovat intenzitu porušení a teprve poté rozhodný skutkový stav. Zde se opět dostávám do roviny teorie, jaký stav lze považovat za dostatečně hodný ochrany soudem? Tyto meze uvádí Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí 28 Cdo 2916/2006⁴⁹, podle něj lze za taková kritéria oprávněně považovat, a to při dostatečně vysokém stupni intenzity jejich naplnění, protiprávnost tvrzeného jednání druhé strany (v podobě rozporu se zákonem či interními normami spolku), společenský zájem na projednání věci, vyčerpání smírčích instrumentů a v neposlední řadě výraznou újmu (materiální, osobnostní). Pokud by konflikt mezi členem a spolkem nebyl natolik významným z hlediska posouzení dle uvedených kritérií, nelze se domáhat ochrany u soudu. Zde lze odkázat na citované rozhodnutí Nejvyššího soudu, který především zdůrazňuje dobrovolnou povahu členství, z níž vyplývá i povinnost podřídit se spolku: *„Má-li se člen sdružení oprávněně domáhat soudní ochrany proti němu, je především třeba, aby takové rozhodnutí zasáhlo do jeho práv; intenzitu takového zásahu je nutné posuzovat vzhledem k zásadě spolkové autonomie zdrženlivě, se zřetelem ke konkrétním okolnostem případu“*. Lze tedy uzavřít, že dojde-li k významnému zásahu do práv člena občanského sdružení, nesmí být jeho soudní ochrana redukována. Při minimálním, málo intenzivním konfliktu rozhodnutí orgánu spolku s dílčím členským právem ovšem člen musí vzít v úvahu skutečnost, že do sdružení vstoupil dobrovolně a že součástí vnitrospolkové demokracie je též podrobení se rozhodnutí spolkového orgánu. K tomuto závěru dospěl Nejvyšší soud ve svých rozsudcích 28 Cdo 2304/2011 a 28 Cdo 2094/2011.⁵⁰ Uvedená judikatura je jistě aktuální i pro současnou úpravu.

Návrh na rozhodnutí o neplatnosti musí být podán v tří měsíční subjektivní lhůtě nebo jednoroční lhůtě objektivní, přičemž subjektivní lhůta počíná běžet dnem, kdy se navrhovatel dozvěděl o předmětném rozhodnutí. I v případě, že došlo k porušení zákona nebo stanov a bylo naplněno kritérium k podání návrhu ve smyslu ustanovení § 258 NOZ, nemusí soud neplatnost rozhodnutí vyslovit. To v případě, že je v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit.

⁴⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.1.2008 sp.zn. 28 Cdo 2916/2006

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011 a Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.10.2011 sp. zn. 28 Cdo 2094/2011

K posouzení, zda je naplněna některá z omezujících podmínek podle § 260 NOZ, přikročí soud z úřední povinnosti. V tom případě lze očekávat, že tvrzení jimi motivovaná se stanou součástí procesní obrany žalovaného. Na straně žalované také přichází v úvahu vstup třetí osoby jako vedlejšího účastníka do řízení, přičemž tímto účastníkem se může nezdědka stát pobočný spolek ve věci, v níž bude žalován spolek hlavní, a naopak.⁵¹

Z výše uvedeného je tedy patrné, že i přes novou a jistě výrazně komplexnější úpravu je soudům v rámci daného rozhodování svěřena poměrně široká diskreční pravomoc a nutnost dostatečně se vypořádat s mnohými neurčitými pojmy jako „závažné právní následky“, „zájem spolku hodný právní ochrany“, „podstatný zásah do práva třetí osoby“ apod.

4.5 Právo člena na přiměřené zadostiučinění

Novinkou současné úpravy je možnost člena požadovat ve smyslu ustanovení § 261 NOZ tzv. přiměřené zadostiučinění. To v případě, porušil-li spolek právo člena závažným způsobem. Jako základní porušení takového práva lze zcela jistě chápat samotné porušení zde již mnohokrát citovaného článku 20 odst. 1 LZPS. Přiměřeným zadostiučiněním lze typicky napravit nemajetkovou újmu, kterou člen spolku utrpěl v důsledku jednání spolkového orgánu. Žalobce pak může po spolku žádat omluvný projev, ale třeba i peněžité plnění. Případně obojí současně.⁵² Výše takového zadostiučinění v penězích bude záležet pochopitelně vždy na okolnostech případu, intenzitě porušení práv člena, společenském významu a postavení člena uvnitř spolku apod. Při žalobě je ovšem třeba vždy uvést konkrétní výši plnění, kterého se žalující strana dožaduje.

Dle komentovaného znění ustanovení § 261 NOZ by možnost získání takového satisfakčního plnění měla dopadat typicky na ty případy, kdy sice soud nevysloví neplatnost rozhodnutí podle § 260 NOZ, ovšem došlo k faktickému porušení zákona nebo stanov a toto je na újmu žalující straně.⁵³ I v případě

⁵¹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

⁵² RONOVSÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014, 256 s. Praktik. ISBN 978-807-5020-208.

⁵³ SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

uplatnění nároku zadostiučinění pak platí promlčecí lhůty, při jejichž námitce soud nárok žalobě nepřizná. Promlčecí lhůty jsou stejné jako v případě lhůt u podání návrhu na neplatnost ve smyslu § 259 NOZ.

5 Nejvyšší orgán spolku

Nejvyšším orgánem spolku je ten orgán, který určí stanovy, v opačném případě to je členská schůze. I v případě nejvyššího orgánu lze spatřovat určitou analogii s jinými korporacemi soukromého práva. Není ani výjimkou, aby byl nejvyšší orgán pojmenován jako valná hromada – zde je již analogie zcela zjevná. Setkat se lze také s označením jako spolkový sněm, spolkové shromáždění, či sjezd.⁵⁴ Nejvyšší orgán může být často nahrazen členskou schůzí. To může nastat zejména v případě bývalých občanských sdružení, která stanovami nemají určený nejvyšší orgán. Vyloučena není ovšem ani situace, kdy nebudou určovat stanovy nově vzniklých spolků, který orgán je nejvyšším – pak to bude opět členská schůze. Stanovy tak mohou odlišně upravit působnost, pojmenování i složení nejvyššího orgánu. Možné je dokonce splynutí orgánu nejvyššího s orgánem statutárním. „V takovém případě se jedná o autokratickou organizaci spolku, kdy pravomoci orgánu statutárního a nejvyššího jsou sloučeny do jednoho.“⁵⁵ Spolek má pak orgán pouze jeden a to statutární. Zákon tuto úpravu připouští a může být vhodná typicky v případech spolků s malým počtem členů. Zákon ovšem v takovém případě i chrání funkčnost spolku. Pokud statutární - nejvyšší orgán nebude schopen výkonu své působnosti po dobu přesahující jeden měsíc (např. zemře či zanikne jeho jediný člen, nebo všichni členové odstoupí), lze na návrh minimálně pětiny členů spolku svolat shromáždění všech členů, na něž posléze přejdou pravomoci nejvyššího spolkového orgánu. Tímto postupem lze zabezpečit řádný chod činnosti spolku. Stanovy mohou opět tuto problematiku upravit odchýlně od zákona.

Při pohledu na pravomoci je zřejmé, které bude nejvyšší orgán vykonávat - již z hlediska samotných principů fungování soukromoprávních korporací. Zákon

⁵⁴ RONOVSÁ, Kateřina. *Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 355 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 275. ISBN 80-210-3453-X.

⁵⁵ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

ve smyslu ustanovení § 247 odst. 1 NOZ nabízí demonstrativní výčet působností nejvyššího orgánu spolku. Ten tak rozhoduje o hlavním zaměření činnosti spolku, o změně stanov, či o existenci spolku samotného (může rozhodnout o zrušení spolku).

5.1 Členská schůze

Členská schůze je tvořena všemi členy spolku a je tak obdobou „valné hromady“. Členskou schůzi svolává ze zákona statutární orgán, a to alespoň jednou ročně. Na rozdíl od mnohých jiných, je toto ustanovení kogentní povahy a stanovy tak mohou pouze zvýšit frekvenci svolávání schůze, či upravit kdo všechno může svolat schůzi. Není-li stanoveno jinak, je tímto orgánem orgán statutární. Kromě pravidelné „alespoň“ jednorochní členské schůze musí statutární orgán svolat členskou schůzi v případě, že obdrží tzv. kvalifikovaný podnět ke svolání schůze. Ten může dát alespoň třetina členů spolku, anebo jeho kontrolní orgán – má-li ho spolek zřízený. Zákon zde dokonce konstruuje postup, kdy statutární orgán nesvolá na základě této kvalifikované výzvy členskou schůzi. Pokud tak statutární orgán neučiní do třiceti dnů od obdržení podnětu, může ten, kdo podnět podal, svolat sám členskou schůzi osobně.

Při svolávání je opět třeba dodržet zákonné lhůty, a to nejméně třicet dní před konáním. Zde se však již jedná opět o dispozitivní ustanovení, od kterého se lze odchýlit v případě, že stanovy určí něco jiného. Naopak z pozvánky musí být vždy patrné místo a čas. Obligatorní součástí pozvánky je také pořad zasedání. Aby mohla členská schůze přijímat usnesení, musí být usnášeníschopná. Podmínkou je účast většiny členů spolku. Zákon upravuje i průběh a vedení členské schůze, kdy vždy schůze začíná právě ověřením usnášeníschopnosti. Vyžadují-li to stanovy, je poté volen předseda, který také povede zasedání. Ze zasedání členské schůze se poté vyhotoví zápis, kdy zhotovitelem je ze zákona statutární orgán spolku, stejně tak ho ovšem může i vyhotovit předseda nebo ten, kdo byl tímto pověřen členskou schůzí. *Ze zápisu musí být patrné, kdo zasedání svolal a jak, kdy se konalo, kdo je zahájil, kdo mu předsedal, jaké případné další činovníky členská schůze zvolila, jaká usnesení přijala a kdy byl zápis vyhotoven* - § 254 NOZ. I v tomto případě je inspirace z úpravy valné hromady u akciové společnosti více než zřejmá. Po zhotovení by měl být zápis uložen a každý člen by měl mít možnost nahlédnout do

takovéhoto zápisu. „Pokud stanovy o této věci mlčí, je toto právo dle komentovaného ustanovení vykonatelné v sídle spolku bez ohledu na to, zda je sídlo umístěno např. v bydlíšti některého ze zakladatelů. Obvyklým způsobem zpřístupnění zápisu bude jeho umístění na neveřejné části webových stránek, jeho zaslání členům e-mailem.“⁵⁶

I pokud členská schůze neplní funkci nejvyššího orgánu, je její hledisko velmi důležité. Členská schůze je vlastně elementárním základem, jakýmsi podhoubím spolku, na kterém stojí další orgány. Členská schůze odráží i *de facto* jeden ze základních pilířů spolkového práva, kterým je právě ona „společná realizace“ daného účelu. I proto zákon ukládá povinnost alespoň jednorozhodnutí svolání. Zejména spolky s velkým počtem členů fungují prostřednictvím jiných zřízených orgánů, kdy členská schůze může plnit pouze společenskou funkci, případně i funkci volební. Na členské schůzi se obvykle prezentují výsledky hospodaření spolku, dosažení vytýčených cílů, získání podpory, bilancování a hodnocení. Každý člen může využít členské schůze k tomu, aby mohl žádat o vysvětlení a zodpovězení otázek týkajících se předmětu zasedání členské schůze. Toto právo mu poskytuje ustanovení § 251 NOZ, kdy ovšem „...samo ustanovení předpokládá, že v činnosti spolku mohou existovat záležitosti, o kterých nemají členové právo být informováni na zasedání členské schůze. Toto ustanovení slouží ochraně spolku před zveřejněním informací, které nemají být veřejně přístupné, zejména v situaci, kdy např. na zasedání členské schůze není vyloučena účast hostů, kterým není možné některé informace zpřístupňovat. Toto ustanovení však neznamena, že člen nemá na informace právo obecně. Je však vhodné právo na informace a jejich zpřístupnění členům mimo zasedání členské schůze jednoznačně upravit.“⁵⁷

5.1.1 Dílčí členská schůze a shromáždění delegátů

Jak v případě dílčí členské schůze, tak také v případě delegátů se jedná o alternativní způsoby rozhodování v rámci členské schůze. První uvedený případ, tj. dílčí členská schůze, předpokládá situaci, kdy členská schůze proběhne několikrát,

⁵⁶SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku: komentář* : [§ 118-418]. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.

⁵⁷LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

a to v rámci jednotlivých, dílčích částí. Aby se tak mohlo stát, musí tuto možnost předpokládat již stanovy spolku. Tento typ bude využíván zpravidla u regionálně členitých spolků, kdy může být doražení všech členů na jednu konkrétní členskou schůzi spojeno s překonáním velkých vzdáleností. V případě, že tomu tak je, musí být dále stanoveno i období, ve kterém se jednotlivé dílčí schůze tvořící v souhrnu výsledné rozhodnutí, budou konat. Z logiky věci lze doporučit, aby se tyto schůze konaly v blízkém časovém rozpětí, ideálně i současně (na různých místech v jeden čas). Důvod je prostý, předejít vzájemnému ovlivňování vyplývajícimu z výsledků předešlých dílčích schůzí. Stejně jako v případě klasické členské schůze, i zde musí být splněna podmínka usnášeníschopnosti. Tato je zkoumána až po vykonání všech dílčích schůzí – prostým součtem dle jednotlivých zápisů. Dílčí členské schůze tedy zákon předvídá a umožňuje je, nicméně pouze v rámci jednoho ustanovení. Lze tedy v případě jejich zřízení doporučit podrobnou úpravu ve stanovách spolku.

Shromáždění delegátů může být stejně jako v případě dílčích členských schůzí řešením pro spolky s širokou členskou základnou. Zde se ovšem koná klasická členská schůze, nicméně dochází zde k zastoupení členů delegáty. Tento model je vhodný a také typický v případě spolků složených z dalších spolků, tj. svazů. Zde se pak v rámci svazové rozhodování a usnášení přímo nabízí možnost, aby každý spolek vyslal svého pověřeného delegáta/y (typicky předseda spolku), který spolek v rámci svazu následně zastupuje. Pokud však stanovy nestanoví jinak, měl by každý delegát být volen stejným počtem hlasů, stanovy zde však mohou stanovit rozumnou odchylku. Spolky s velkým počtem členů tak mohou mít v případě svazů více delegátů, než spolky s malou členskou základnou. *„Pro výběr delegátů by měla být ve stanovách stanovena lhůta, v níž bude před konáním shromáždění výběr delegátů proveden, nebo se pro svolání shromáždění delegátů musí stanovit delší lhůta, která umožní výběr delegátů realizovat. Stanovy obvykle při této formě výkonu působnosti členské schůze stanoví i rozsah mandátů k hlasování.“*⁵⁸

⁵⁸ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

5.1.2 Náhradní členská schůze

Náhradní členská schůze nemusí být ničím výjimečným. Často se totiž může stát, že dorazivší členové na řádnou členskou schůzi v součtu nenaplní podmínku usnášeníschopnosti. V tom případě může statutární orgán nebo ten, kdo původní zasedání svolal, svolat novou pozvánkou ve lhůtě patnácti dnů od předchozího zasedání členskou schůzi na náhradní zasedání. Z pozvánky musí být zřejmé, že se jedná o náhradní zasedání členské schůze. Náhradní zasedání členské schůze se musí konat nejpozději do šesti týdnů ode dne, na který bylo zasedání členské schůze předtím svoláno. Podmínkou takového náhradního zasedání je, že program jednání bude totožný s programem řádné členské schůze. Pro přijímání usnesení však již není stanoveno žádné kvorum a může být přijato za libovolného počtu členů. I zde však mohou stanovy konstruovat odlišnou možnost – typicky jiný limit usnášeníschopnosti nebo nařízení další náhradní schůze. Častým problémem může být krátká časová lhůta na svolání nové schůze a tím zvýšená pravděpodobnost opětovně nízké účasti. I zde mnohou stanovy nabídnout lhůtu delší.

6 Kontrolní komise

Povinnost zřídit kontrolní komisi není zákonem stanovena, nicméně pokud tak spolek ve stanovách učiní, musí dbát na soulad se zákonem, který pro kontrolní komisi a její rozhodování ve vztahu ke spolku stanovuje určitá kritéria. Prvním z nich je, že kontrolní komise musí být vždy tříčlenná. Dále platí neslučitelnost funkcí se statutárním orgánem. Není-li stanoveno jinak, volí kontrolní komisi členská schůze. Nikdy však nemůže kontrolní komisi volit statutární orgán, neboť tím by byl popřen samotný smysl komise, kterým je mimo jiné kontrola statutárního orgánu. Kontrolní komise dohlíží typicky na hospodaření spolku a kontroluje jeho činnost. Takovou činností pak není ovšem myšlena jen činnost statutárního orgánu, ale celková činnost a směřování spolku. *„S ohledem na požadavek § 159 k výkonu funkce s potřebnými znalostmi a pečlivostí lze dovodit, že výkon funkce člena kontrolní komise klade na její členy poměrně značné požadavky. Mělo by se jednat o osoby obeznámené s fungováním spolku a schopné posoudit legalitu spolkové činnosti nebo schopné si zajistit kvalifikovaná stanoviska, je-li to potřebné k řádnému plnění komentovaným ustanovením stanoveného minimálního rozsahu*

činnosti kontrolní komise. Stanovy mohou nad rámec pravomocí vymezených v NOBČZ kontrolní komisi svěřit i pravomoci další. Nemůže se však jednat o pravomoci statutární.“⁵⁹. Kontrolní orgán pak má poměrně široké pravomoci, kdy v případě nesrovnalostí může interpelovat statutární orgán jakožto i další členy a požadovat vysvětlení, ale také například svolat členskou schůzi. Pro svoji činnost může kontrolní komise nahlížet do všech dokladů spolku.

7 Rozhodčí komise

Rozhodčí komise je stejně jako komise kontrolní fakultativním orgánem spolku, kdy ovšem zákon její zřízení předvídá a v případě jejího zřízení musí být opět v souladu s kogentními ustanoveními zákona. V případě rozhodčí komise bylo patrně záměrem zákonodárce, aby byla ušetřena práce soudů. Tedy aby byly spory vzniknuvší na úrovni spolku řešeny na úrovni spolku samotného. Stanovy mohou určit rozsah působnosti rozhodování takovéto komise. Pokud v této věci mlčí, rozhoduje komise o sporech vyplývajících z neplacení členských příspěvků a také přezkoumává rozhodnutí o vyloučení člena ze spolku.

Komise musí být tříčlenná a členy nesmějí zároveň být členové statutárního orgánu nebo kontrolního orgánu. Kromě toho NOZ v § 266 odst. 2 definuje požadavky na členy rozhodčí komise, kterými jsou: bezúhonnost (analogicky se uplatní § 1205 odst. 2 NOZ, podle kterého se za bezúhonnou považuje osoba, která je bezúhonná ve smyslu zákona o živnostenském podnikání), zletilost a plná svéprávnost (podle § 30 NOZ se plně svéprávným stává člověk zletilostí a zletilost se nabývá dovršením osmnáctého roku věku) a obecné požadavky na člena voleného orgánu dle § 159 NOZ.

Zvláštností rozhodčí komise ovšem je, že to jak rozhoduje, stanovuje jiný zákon. *„Původní vize byla, že bude vytvořen zvláštní zákon, který stanoví, jak bude komise rozhodovat a jaké na ni budou kladeny podmínky. Toto nebylo zrealizováno.*

⁵⁹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

*Výsledkem je, že před rozpuštěním Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v létě 2013 bylo prosazeno, že tím jiným zákonem bude zákon o rozhodčím řízení.*⁶⁰

Do zákona č. 216/1994 Sb. (o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů – dále jen jako ZRŘ) tak byla včleněna nová část sedmá, která v rámci ustanovení § 40e – 40k upravuje takové řízení. Kromě toho je nutné aplikovat i ostatní části o rozhodčím řízení vyplývající ze ZRŘ, s výjimkou části upravující stále rozhodčí soudy. V případě rozhodčích komisí tak platí obecná ustanovení vyplývající ze ZRŘ, podle kterého se mohou strany dohodnout, že o vzniklých majetkových sporech mezi nimi bude za situace, kdy by měl o nich rozhodovat běžný civilní soud, rozhodovat stálý rozhodčí soud, či jeden nebo více rozhodců. Podle §40e ZRŘ se tohoto zákona použije i na rozhodování sporných záležitostí náležejících do spolkové samosprávy v řízení před rozhodčí komisí spolku. *„Velmi důležitým ustanovením je §40h ZRŘ, podle kterého musí rozhodčí komise ve věci samé rozhodnout nejpozději do 3 měsíců od zahájení řízení. Nevydá-li komise v této lhůtě rozhodnutí, může strana uplatnit právo u soudu. Ve stanovách spolku (nebo ve vnitřním předpisu výslovně označeném nebo písemně uzavřené dohodě stran) lze však shora uvedenou lhůtu prodloužit, ne však na více než 9 měsíců. V tomto ohledu je tedy nezbytné provést důkladnou revizi stanov a revizi rozhodovací praxe rozhodčích orgánů spolku tak, aby byl zákonný požadavek respektován. Nebudou-li stanovy obsahovat odchylku, platí, že rozhodčí komise musí ve věci samé rozhodnout do 3 měsíců.*⁶¹

Spolek tedy tak *de iure* může zřídit orgán, který bude vydávat rozhodčí nálezy. To ovšem může mít velmi negativní dopad pro členy spolku. Jako budoucí člen bych velmi přemýšlel nad tím, zda vstoupit do organizace, která je oprávněná vůči mně vydat rozhodčí nález, tj. exekučně vykonatelný titul. Naopak toto může být významným nástrojem v rámci spolkové samosprávy. Je pravděpodobné, že tohoto institutu bude využíváno spíše v rámci úrovně svazů, typicky sportovních svazů (asociací apod.), kde se s ním konec konců již nyní lze setkat. Příkladem toho může být třeba Rozhodčí komise Českého olympijského výboru.

⁶⁰ BENÁK, Jaroslav. "Dopad nového občanského zákoníku na právní režim neziskových organizací. Přednáška "Pro bono aliance". 2014, č. 2.

⁶¹ TROJAN, Lukáš a Jiří JANÁJ. Řízení před rozhodčí komisí spolku a nový Statut Rozhodčí komise Českého olympijského výboru (ČOV). *EPRAVO.CZ – Sbirka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2014 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/řízení-pred-rozhodci-komisi-spolku-a-novy-statut-rozhodci-komise-ceskeho-olympijskeho-vyboru-cov-94261.html>

Přes nepochybné zefektivnění a posílení rozhodování spolku o svých vnitřních záležitostech je nutné si položit otázku, zda je rozhodčí komise jako takto silný orgán v oblasti dobrovolného sdružování osob ve spolcích žádoucí. Pozitivem celé věci je vždy lepší znalost dané problematiky právě přímo na straně spolků. Chybí zde ovšem zkušenosti z rozhodování, potřebné znalosti a schopnosti vést spor.

Klíčovou roli to může hrát právě v oblasti sportu, kde mimo jiné panuje v zájmu zachování regulérnosti rozehraných soutěží zvýšený tlak na to, aby bylo závazně rozhodováno v co možná nejkratší době a s ohledem na poměry různých soutěžících. Na druhou stranu je možné vycítit i hrozící praktická a právní úskalí spojená s činností rozhodčí komise spolku dle občanského zákoníku. Předně ne všechny spolky, oblast menších sportovních odvětví nevyjímaje, disponují dostatečnou členskou základnou a osobami odborně natolik zdatnými, aby mohly zabezpečit kvalitní, právně bezvadné řízení a vydání rozhodčího nálezu. Má-li být výsledkem řízení před rozhodčí komisí exekuční titul, je i v zájmu příslušného spolku, aby byla při řízení před jeho rozhodčí komisí garantována v dostatečné míře odbornost, péče a autorita. Pokud by tomu tak nebylo, lze předpokládat, že řada řízení by se nakonec neúměrně protáhla o soudní přezkum, ať již z důvodů hmotněprávního či procesního přezkumu rozhodčího řízení. Tím by byl zcela popřen původní úmysl zákonodárce a praktická využitelnost § 265 a násl. NOZ by tím hodnou měrou utrpěla (včetně obecného snížení důvěryhodnosti rozhodčích komisí ve spolcích obecně).⁶²

8 Pobočný spolek

Hned na úvod je třeba říci, že i předchozí úprava nabízela zřízení samostatných organizačních jednotek (§ 6 odst. 2 písm. e) zákona o sdružování) v rámci existujících občanských sdružení. Tím ovšem daná úprava končila. NOZ v duchu celé spolkové úpravy řeší konkrétně i vznik a existenci tzv. pobočných spolků, tedy období organizační jednotky spolku s právní subjektivitou. Základním

⁶² KOHOUT, David. Rozhodčí komise spolku podle § 265 obč. zák. *Rekodifikace & praxe*. 2015, č. 1.

znakem pobočného spolku je skutečnost, že pobočný spolek může být zřízen pouze z vůle a rozhodnutí spolku hlavního, který toto musí konstituovat již ve svých stanovách. Je jen na hlavním spolku, jak velký rozsah působnosti pobočnému spolku svěří. Omezení mohou být typicky v rámci hospodaření, uzavírání určitého druhu smluv, či působení jen v určitém regionu. Tato omezení mohou a měla by být stanovami vymezena - ať už pozitivně, či negativně. Pobočný spolek se tak může *de facto* stát plnohodnotnou právnickou osobou nebo naopak spíše podpůrnou organizací ve vztahu k spolku hlavnímu. Vždy však platí, že spolek pobočný vzniká i zaniká z vůle spolku hlavního, a proto nemůže být pobočný spolek nikdy zcela samostatnou a na hlavním spolku nezávislou právnickou osobou.

V rámci ochrany třetích osob stanovuje ZVŘ povinnost v případě pobočných spolků zapsat také rozsah práv a povinností členů pobočného spolku dle stanov hlavního. Další povinností je zapsat rozsah ručení hlavního spolku za dluhy pobočného spolku podle stanov hlavního spolku a v případě přemístění sídla do zahraničí také povinnost uvést adresu tohoto sídla a údaj o zápisu do evidence státu, v níž je zapsán, pokud to právo takového státu zápis přikazuje.

Z výše uvedeného je tedy jasně patrná provázanost mezi spolkem hlavním a pobočným. Ta se projevuje již při samotném zápisu spolku pobočného, kdy návrhatelem je právě spolek hlavní. Spolek pobočný pak vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku. Aby byla takováto provázanost zřejmá, je povinností přizpůsobit i název pobočného spolku, spolku hlavnímu. Slovy zákonodárce musí název pobočného spolku obsahovat příznačný prvek názvu hlavního spolku a vyjádřit jeho vlastnost pobočného spolku. Podle důvodové zprávy k NOZ není povinností spolku zahrnout do označení pobočného spolku samotný výraz „pobočný spolek“, který je výrazem druhovým. Osnova nezamýšlí spolkům nařizovat, aby své složky takto *in concreto* označovaly. Nabízí se označení „sekce“, „místní organizace“, „pobočka“, „základní organizace“ apod. Z názvu pobočného spolku však musí být nezbytně seznatelné, že se jedná o osobu se subjektivitou jen omezenou.⁶³ Pokud bude tedy hlavním spolkem „Česká společnost modelářů“, může být příkladem pobočného spolku „Česká společnost modelářů, sekce malých modelů“ nebo „Česká společnost modelářů, místní organizace Domažlice“, apod.

⁶³ Důvodová zpráva k § 228 – 231 NOZ – dostupná v online verzi na www.beck-online.cz

Významným krokem vpřed je dle mého názoru právě ona povinnost zapsání do spolkového rejstříku, tj. naplnění zásady materiální publicity, kdy v úpravě předchozí byla pouze ohlašovací povinnost, a to Ministerstvu vnitra ČR. Tímto tak dochází ke zvýšení právní jistoty jak subjektů samotných (zapisovaných), tak také třetích osob, které budou s takovými subjekty právně jednat.

Stejně jako v případě zápisu hlavního spolku i u pobočného platí fikce zápisu do veřejného rejstříku. „*Tento krok je logickým důsledkem přechodu z deklaratorního zápisu pobočného spolku k zápisu povahy konstitutivní. Nově má totiž rejstříkový soud možnost návrh odmítnout, a to ze stejných důvodů, jako je tomu u návrhu na zápis spolku.*“⁶⁴ Takovými důvody může být typicky absence podkladu pro založení pobočného spolku ve stanovách spolku hlavního, popřípadě způsob založení odporující obsahu stanov, či nedostatek legitimace osob k podání návrhu. Častým důvodem budou bezpochyby také vady formulářového návrhu (např. chybějící úředně ověřený podpis), či absence povinných údajů. I pro spolek pobočný platí obecná ustanovení o právnických osobách. Důvodem k odmítnutí tak může být i skutečnost, kdy by byl účel založeného spolku nedovolený ve smyslu ustanovení § 145 NOZ.

Stejně jako v případě spolků i proti rozhodnutí o odmítnutí návrhu na zápis pobočného spolku je opravným prostředkem odvolání, které může oprávněný podat do 15 dnů ode dne doručení usnesení o odmítnutí zápisu.

9 Povinné přizpůsobení spolků vzniklých před 1. 1. 2014

Laicky se v této věci často hovoří o přeměně občanských sdružení ve spolky. Takové tvrzení však není pravdivé, neboť z občanských sdružení se *de lege* staly k 1. 1. 2014 spolky. Tento proces byl ovšem vedený shora a v praxi došlo „pouze“ k přenesení údajů a agendy rejstříku z Ministerstva vnitra ČR na nově vzniklé spolkové rejstříky fungující v rámci krajských rejstříkových soudů. Stejně jako v případě obchodních korporací i u takto přeměněných spolků je třeba pro dokončení procesu přeměny také přizpůsobení stanov a názvu – tedy zdola,

⁶⁴ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

z iniciativy spolků samotných. Vzhledem k značné dispozitivitě nové úpravy nelze dle mého názoru předpokládat časté a zásadní nesoulady mezi stanovami a kogentní úpravou NOZu. Vzhledem ale k právě již komplexněji propracované nové úpravě mohou spolky spojit povinné s užitečným a provést i revizi svých často mnoho let zakonzervovaných stanov. První z povinností spolků (vzniklých před 1.1.2014) je přizpůsobení názvu. Z toho musí být patrné, že se jedná o spolek, a to díky doslovnému uvedení slova spolek, zapsaný spolek, nebo alespoň zkratky z.s. Název musí být přizpůsoben do dvou let od nabytí účinnosti NOZ – tj. do 1.1.2016. Zákonodárce připouští výjimku, a to v případě, jsou-li pro to důležité důvody, zejména užívala-li právnická osoba svůj název dlouhodobě a je-li pro ni tak příznačný, že jeho zaměnitelnost nebo klamavost nelze rozumně předpokládat. Zde tedy bude vždy záležet na individuálním posouzení rejstříkového soudu, zda vznesené „důležité důvody“ jsou objektivně těmi, které mohou založit v dané věci výjimku. Druhou povinností je doplnit ve smyslu ustanovení § 122 odst. 2 ZVŘ nejpozději do tří let od účinnosti ZVŘ, tj. do 1.1.2017 povinné údaje ve veřejném rejstříku dle ZVŘ. Této povinnosti se nevyhne žádný spolek, neboť po převedení agendy z MV ČR na místně příslušné rejstříkové soudy jsou k dispozici pouze základní údaje – resp. název, uvedení právní formy, sídlo a IČ. Smyslem přechodného ustanovení je zaktualizovat a doplnit potřebné údaje tak, aby po uplynutí daného období splňovaly všechny spolky v ČR zákonem stanovené požadavky.

V případě nesplnění výše uvedených povinností spolků může rejstříkový soud po uplynutí výše stanovených dat vyzvat spolky k nápravě a poskytnout jim přiměřenou lhůtu ke splnění povinnosti (§ 122 odst. 3 ZVŘ). Pokud v takové době nedojde ke sjednání nápravy, soud na návrh rejstříkového soudu nebo osoby, která na tom osvědčí právní zájem, zapsanou osobu zruší a nařídí její likvidaci.

Domnívám se, že druhotným dopadem této úpravy bude i „vyčištění“ prostředí od fakticky již dávno mrtvých a nefunkčních občanských sdružení. K tomu bez pochyby dojde po uplynutí zákonem stanovených lhůt pro přechod na novou úpravu a následně po marném uplynutí soudem stanovené lhůty k nápravě. Kolik takovýchto sdružení bude, lze jen stěží odhadnout. Vzhledem k formálně jednoduchému procesu vzniku občanských sdružení a uplynulých 25 letům je možné, že takovýchto „zaniknuvších“ subjektů bude opravdu velmi mnoho.

10 Zrušení spolku

Jako v případě všech právnických osob soukromého práva i u spolků platí, že stejně jako mohou být na základě vůle zakladatelů založeny, stejně tak mohou být i zrušeny (mnohdy i proti vůli). V případě zrušení spolků je pak stanoven konkrétní postup dle NOZ v rámci obecné úpravy o zrušení právnické osoby dle § 168 a následujících NOZ. Tato ustanovení jsou v subsidiární povaze k ustanovením § 268 a následujících NOZ, která se vztahují přímo k zrušení spolku.

Vzhledem k tomu, že teorie týkající se zrušení právnické osoby a její případné likvidace je natolik široká, že by sama vydala na diplomovou práci, popíši zde proces zrušení spolku spíše v obecné rovině a se zaměřením na specifika vyplývající z konkrétní úpravy v rámci spolkového práva.

Ke zrušení spolků může dojít z mnoha důvodů. Ilustrativním, byť ne častým případem zakládajícím titul pro zrušení spolku, bude uplynutí doby, na kterou byl spolek zřízen (byl-li zřízen na dobu určitou) nebo naplnění účelu spolku, pro nějž byl založen. To může nastat v situaci, pokud účelem spolku je například realizace určitého krátkodobého projektu. Pokud je takový projekt zrealizován, má spolek dvě možnosti – zrušení, anebo transformace stanov a změna účelu. Častějším případem zrušení bude zrušení na základě rozhodnutí orgánu, který je oprávněn takovéto rozhodnutí učinit. Není-li stanoveno jinak, je takovým orgánem orgán nejvyšší. Podkladem pro takové rozhodnutí může být nespočet různých životních situací, kdy například spolek již neplní funkci, pro kterou byl zřízen, potýká se s nedostatkem členů ochotných pro něj pracovat apod.

Kromě takto „dobrovolného“ zrušení může být spolek také zrušen z rozhodnutí soudu. I zde existuje celá řada možností. Některé důvody uvádí taxativně ustanovení § 268 NOZ, podle něž je spolek zrušen, vyvíjí-li činnost zakázanou v § 145 NOZ (podpora násilí, rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti ad.), vyvíjí činnost v rozporu s § 21 NOZ (tj. činnost odlišnou od hlavní nebo vedlejší činnosti spolku dle jeho stanov), nutí třetí osoby k členství ve spolku, nutí třetí osoby k účasti na jeho činnosti nebo k jeho podpoře a v poslední řadě také brání-li členům ze spolku vystoupit. Spolek také může být zrušen na základě subsidiárního ustanovení § 172 NOZ upravující zrušení korporací jako takových.

Společně se zrušením spolku se předpokládá majetkové vypořádání (pokud nedochází k přeměně, resp. zrušení spolku s právním nástupcem). Nemá-li spolek právního nástupce, musí být stejně jako v případě ostatních právnických osob soukromého práva zlikvidován. Likvidací dochází k vypořádání vzájemných vztahů především majetkových. Specifikem je pak upotřebení likvidačního zůstatku, kdy tento nepřipadá členům, ale měl by být předán spolku s obdobným účelem a není-li takový, pak obci. Stanovy mohou opět nabídnout odlišnou variantu. V případě statusu veřejné prospěšnosti musí být likvidační zůstatek použit opět k veřejně prospěšným účelům.

Stejně jako v případě likvidace jiných právnických osob soukromého práva, i u spolku platí, že spolek vstupuje do likvidace dnem, kdy je zrušen. Za účelem likvidace je jmenován likvidátor, který přejímá oprávnění statutárního orgánu. Činnost likvidátora může sledovat jen účel, jaký odpovídá povaze a cíli likvidace. Povinností likvidátora je ihned po svém jmenování bez zbytečného odkladu podat zápis vstupu do likvidace do veřejného rejstříku, kdy po dobu likvidace užívá právnická osoba svůj název s dodatkem „v likvidaci“. Ten kdo likvidátora povolal, pak určí odměnu a její výši. Povinností likvidátora je oznámit vstup do likvidace všem věřitelům a dvakrát za sebou zveřejnit oznámení v Obchodním věstníku o vstupu do likvidace společně s výzvou pro přihlášení pohledávek ve lhůtě, která nesmí být kratší než tři měsíce od druhého zveřejnění. Ke dni vstupu do likvidace likvidátor sestaví tzv. zahajovací rozvahu a to ve smyslu § 199 NOZ. *„V rozvaze jsou uvedena stálá aktiva, oběžná aktiva a ostatní aktiva, a to při údajích k aktivům celkem. Dále jsou uvedena pasiva, jimiž jsou vlastní zdroje, ostatní zdroje a ostatní pasiva. Rozvaha poskytuje informace o aktivech a pasivech. Sestavení rozvahy upravuje vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. V rozvaze je třeba uvést datum, ke kterému je rozvaha sestavena, v jakých jednotkách je sestavena a v jaké měně, označení účetní jednotky, dodržení pořadí struktury majetku na dlouhodobý a oběžný majetek, dodržení pořadí zdrojů krytí majetku s rozlišením vlastního kapitálu a cizího kapitálu, následně již shora uváděný celkový součet aktiv a pasiv“*⁶⁵. Po dokončení všech náležitostí likvidátor vyhotoví dle § 205 NOZ konečnou zprávu o průběhu likvidace. Součástí této zprávy je i účetní závěrka a návrh na použití případného

⁶⁵ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

likvidačního zůstatku. Proces likvidace poté končí podáním návrhu na výmaz spolku ze spolkového rejstříku, který musí být podán do 30 dnů od skončení likvidace. Konečná zpráva se zakládá do sbírky listin.

11 Spolek jako prostředek ochrany ve veřejném právu

Spolek je právnickou osobou soukromého práva, což bylo ostatně v této práci mnohokrát dokázáno. Přesto veřejné právo se spolkem v určitých situacích výslovně počítá jakožto se sobě rovným a dává mu možnost vstoupit do určitých řízení a hájit v nich zájmy společnosti, přesněji řečeno veřejného zájmu. Již z podstaty věci je zřejmé, že předmět řízení musí vždy souviset s účelem a činností spolku. To, že v zákonech je často stále pracováno se zastaralou terminologií (občanské sdružení, organizační jednotka) není na újmu a zcela jistě nezpůsobuje neplatnost daných ustanovení. Tyto terminologické nejednotnosti jsou řešeny přechodným ustanovením § 3029 NOZ podle kterého platí, že dovolávají-li se právní předpisy ustanovení, která se tímto zákonem zrušují, vstupují na jejich místo jim odpovídající ustanovení tohoto zákona. Podle ustanovení § 3045 NOZ pak platí, že za sdružení zřízená dle zákona 83/1990 Sb. se považují nově spolky a organizační jednotky sdružení se považují za pobočné spolky.

Spolky tak hrají významnou roli například v ochraně životního prostředí. Podle ustanovení § 70 zákona č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny, se ochrana přírody mimo jiné uskutečňuje za přímé účasti občanů, prostřednictvím jejich občanských sdružení. Občanské sdružení nebo jeho organizační jednotka, jehož hlavním posláním podle stanov je ochrana přírody a krajiny, je oprávněno požadovat u příslušných orgánů státní správy, aby bylo předem informováno o všech zamýšlených zásazích a zahajovaných správních řízeních, při nichž mohou být dotčeny zájmy ochrany přírody a krajiny chráněné podle tohoto zákona. Spolek se podle citovaného zákona může pak zúčastnit daného správního řízení s postavením účastníka, a to pokud oznámí svou účast písemně do osmi dnů ode dne, kdy mu bylo příslušným správním orgánem zahájení řízení oznámeno. Aby se tak mohlo stát, musí podat žádost, která je platná jeden rok ode dne jejího podání, lze ji podávat opakovaně. Žádost musí být věcně a místně specifikována. Takovéto

oprávnění je beze sporu významným z hlediska možností zasahovat do veřejného dění na poli ochrany přírody.

Totožné pravomoci mají spolky i v případě vodního zákona (254/2001 Sb.), kdy toto vyplývá z ustanovení § 115 odst. 6 zákona. Spolky tak opět mohou typicky požadovat informace o zahajovaných vodoprávních řízeních a mohou se takovýchto řízení účastnit, a to opět v pozici účastníka řízení.

Se spolky s vlivem na rozhodování je počítáno i v případě stavebního zákona (183/2006 Sb.). Ty mohou být účastníky řízení, ve kterém jsou posuzovány vlivy záměru na životní prostředí, a to dle § 91 odst. 7. Spolky také mohou kooperovat podle energetického zákona s Energetickým regulačním úřadem za účelem ochrany práv spotřebitelů - § 17 odst. 6 písm. q) zákona č. 458/200 Sb. Ministerstvo zemědělství pak dle § 58 odst. 2 písm. k zákona 449/2001 Sb. o myslivosti, spolupracuje s občanskými sdruženími, které působí v myslivosti. Stejně tak i Česká obchodní inspekce podle zákona ustanovení § 13 odst. 1 písm. b) O České obchodní inspekci (64/1986 Sb.) spolupracuje s občanskými sdruženími za účelem zvyšování ochrany a bezpečnosti spotřebitele, zlepšování informovanosti a překonání nežádoucího chování spotřebitelů a podnikatelských subjektů, působících na vnitřním trhu a vytváření příznivého prostředí pro prodej výrobků, zboží a poskytování služeb.

Výše uvedené příklady se tak typicky týkají správních řízení v rámci veřejné správy. Spolek může ovšem plnit významnou úlohu v řízení trestním, a tím nemám na mysli situaci, kdy by spolek vystupoval jako poškozený. Trestní řád (zákon č. 141/1961 Sb. – dále jen jako TR) uvádí možnou ingerenci občanských sdružení, resp. spolků, hned několikrát a vždy může poměrně zásadním způsobem zasáhnout do takového řízení.

Spolupráce se spolky, resp. zájmovými sdruženími občanů, je pro účely trestního řízení natolik zásadní, že je dokonce jednou z přímo kodifikovaných zásad trestního procesu, a to ustanovením § 2 odst. 7 TR. Zájmové sdružení je vlastně legislativní zkratkou, která je vymezena v § 3 odst. 1 TR, kdy pod tento pojem vymezuje *de facto* spolky v širším slova smyslu, tj. odborové organizace nebo organizace zaměstnavatelů, církve, náboženské společnosti a právnické osoby sledující v předmětu své činnosti charitativní účely a v samozřejmě také občanská sdružení. I zde platí výše uváděné ustanovení § 3045 NOZ. Z dikce zákona vyplývá,

že takováto spolupráce by měla probíhat se všemi orgány činnými v trestním řízení, tzn. s policií, státním zastupitelstvím i soudy. Smyslem takové spolupráce je především prevence při zamezování a předcházení trestné činnosti. Významnou roli mohou mít v tomto směru typicky různá „antikorupční“ sdružení, ale nejen ta! V rámci prevence tato sdružení mohou podávat podněty k zahájení trestního řízení, byť toto oprávnění mají i ostatní osoby práva.

Významným oprávněním je možnost záruky za obviněného namísto jeho vzetí do vazby. Zde se již jedná zcela nepochybně o významný instrument. Zájmové sdružení může ve smyslu ustanovení § 73 odst. 1 písm. a) TŘ dát záruku za obviněného, ve které se zaručí, že se obviněný na vyzvání dostaví k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu a že vždy předem oznámí vzdálení se z místa pobytu. Typicky toto může být uplatněno v případě, kdy obviněným je například člen sportovního klubu, se kterým tráví značnou část svého času a tento klub má tak skutečně na svého člena značný vliv, který může v rámci daného řízení kladně a v jeho prospěch uplatnit. Touto zárukou může být nahrazena vazba dle § 67 písm. a) a c), nikoliv tedy vazba koluzní.

Zájmová sdružení taktéž mohou sehrát svoji roli v případě podmíněných trestů. Jedná se o osoby, u kterých bylo podmíněně upuštěno od potrestání s dohledem nebo jejichž trestní stíhání bylo podmíněně zastaveno, u podmíněně odsouzených, podmíněně odsouzených k trestu odnětí svobody s dohledem a podmíněně propuštěných. U těchto osob může opět nabídnout převzetí záruky za chování obviněného, či převýchovu odsouzeného. Vliv spolků a ostatních subjektů splňujících definici zájmových sdružení je tak v trestním řízení poměrně zásadní ať už se jedná o roli prevence nebo přebírání záruky.

12 Závěr

Těší mě, že jsem dokázal v rámci zadání této diplomové práce projít celou strukturou spolkového práva. A že není krátká! Rekodifikace soukromého práva přinesla zcela nové možnosti pro nově zakládané, ale i již existující spolky. Spolky se tak svojí povahou přiblížily klasickým obchodním korporacím, byť s akcentem na nižší míru formálnosti, volnosti v rozhodování a ustanovování. Úprava účinná do konce roku 2013 vznikla v době, kdy byla poptávka po rychlém kodifikování spolkového práva. Tomu bohužel i daná úprava kvalitativně odpovídala, kdy byla spíše projekcí spolčovací zásady než precizním právním dokumentem. I přesto tato úskalí úprava platila více jak dvacet let. Je pravdou, že za tuto dobu byla ze zcela logických důvodů vyplývajících právě z přílišné obecnosti a časté pojmové nejasnosti, vytvořena poměrně komplexní judikatura, která spolu s daným zákonem vytvořila velmi konkrétní právní rámec upravující režim spolků, resp. občanských sdružení. V tomto směru nová úprava v mnohém „pouze“ převzala tento rámec a včlenila jej do občanského zákoníku, jakožto základního kodexu soukromého práva, ale i toto je podle mého názoru přínosem, neboť je vždy vhodnější opírat se přímo o ustanovení zákona, než „dovozovat“ z judikatury. Negativem takového pojetí pak může být přílišná kauzalita u daných ustanovení, což je nežádoucím jevem obecné zákonné úpravy. Ve vztahu k úpravě předchozí, je ta nynější zcela jistě kauzálnější. Nedomnívám se ovšem, že by překračovala míru vhodnosti.

Za jeden z velkých přínosů osobně považuji přenesení celého spolkového řízení a evidence spolků do gesce rejstříkových soudů. Ministerstvo vnitra ani nemohlo vzhledem k rozsahu řádně vést a řídit danou agendu. Tento archaismus patřící do minulosti nebude zcela jistě nikdo postrádat. Z pozice statutárního orgánu spolku musím také přivítat další novinku, kterou je díky novému rejstříkovému zákonu i povinnost publikace základních údajů o spolku ve veřejném – všem dostupném – rejstříku. Odpadne tak tedy věčné nošení stanov sebou a dokazování při podpisech smlouvy, že skutečně já jsem tím, kdo může za spolek jednat. O ochraně práv třetích osob nemluvě.

Pokud bych měl vyjádřit novou úpravu jedním slovem, bylo by to slovo „dispozitivní“. Úprava velmi precizně popisuje řadu oblastí a jejich podoblastí týkajících se spolkového práva v případě, že spolky danou věc neupravují. Ve většině případů ovšem nabízí právě v duchu dispozitivnosti možnost úpravy

odlišné. Zde je patrným předpokladem zákonodárce to, že velká část spolků má a stále mít bude pouze obecně upravená práva a povinnosti a stanovy spíše v rozsahu obligatorních náležitostí, než nějakém „rozšířeném režimu“. Na druhou stranu je třeba chránit členy, třetí osoby, majetková práva apod. Proto je zároveň vhodné, aby existovala úprava, podle které bude postupováno v případě, že stanovy mlčí. Nedomnívám se, že nová úprava spolkového práva způsobí zásadní převrat a jak spolky stávající, tak spolky nové začnou s nadšením využívat všech možností, které jim zákon poskytuje (byť by to bylo žádoucí) a naopak budou dále pokračovat v duchu minimální úpravy jakožto „nutného zla“, kterému stejně nikdo moc nevěnuje pozornost. Důležité ovšem je, že tato možnost zde je a že pravděpodobně časem dojde i k většímu čerpání z této úpravy.

Pokud jsem hovořil o analogii s obchodními korporacemi, hodnotím kladně také kodifikování kontrolní komise, kdy zákon kogentně stanovuje princip neslučitelnosti funkcí s orgánem statutárním. Možná se nabízí otázka, zda vůbec uvedení tohoto prvku do zákona není zbytečné. Domnívám se, že nikoliv, protože díky kogentním ustanovením zákona může kontrolní komise poskytnout záruku za kontrolu kvalitního hospodaření a rozhodování. To je a bude uplatněno zejména ve sporcích s větší členskou základnou. Naopak spíše negativně hodnotím institut rozhodčí komise. Původní představa zákonodárce byla odlišná a současná podoba rozhodčí komise je tak produktem uspěchanosti a nedodělanosti úpravy. Vůbec skutečnost, že spolky by měly konstituovat orgány oprávněné vydávat rozhodčí nálezy, působí poměrně zvláštně. Rozhodčí komise bude i přesto patrně využíváno, spíše ovšem na úrovni svazové a určitě ne v takové míře, v jaké bylo původně předpokládáno. Negativně také hodnotím časté používání nejasných pojmů, kdy bude v jejich případě opět potřeba posečkat na rozhodování soudů, což ovšem z hlediska právní jistoty není žádoucím jevem.

Celkově hodnotím novou úpravu spíše kladně, byť je jasné, že až sama praxe ukáže její slabiny. Vzhledem k době trvání účinnosti ani takřka neexistovala judikatura, která by aktuálně již řešila novou úpravu. Velmi často však lze vyjít i z té předchozí, což jsem konec konců v této práci doložil.

Téma spolkového práva je velmi široké a zcela jistě by si zasloužilo mnohonásobně více stran textu. Cílem bylo v odpovídajícím rozsahu současné platné a účinné spolkové právo vymezit a představit. To věřím, že bylo prací učiněno. Zcela úmyslně jsem vynechal některé oblasti, které by v případě obecného

popisu působily příliš vágně a práci by mnoho nepřinesly, naopak pokud bych je měl rozvést tak, jak by si zasloužily, vydaly by na samotnou práci. Jedná se o problematiku týkající se zrušení spolků a jejich fúzí. V případě první uvedené jsem alespoň popsal odlišnosti od obecné úpravy. Spolkové právo je atributem moderní společnosti a vlastně je právní formou, se kterou jsem se i já ve své krátké praxi mnohokrát setkal. Role spolků může být výhodná nejen jako nástroj náplně volného času jedinců, ale i jako významný nástroj hlídající veřejný zájem. To jsem potvrdil i v poslední kapitole této práce. Domnívám se, že v této oblasti má mnoho spolků rezervy a často ani není obecné povědomí o tak významných pravomocech spolků, v rámci kterých můžou být skutečnými hybateli často zásadních správních řízení.

Seznam použitých zkratk

NOZ	č. 89/2013 sb. Občanský zákoník
ZVR	č. 304/2013 Sb., zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
ZRR	č. 216/1994 Sb. zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
Sdr.Obč	č. 83/1990 Sb. O sdružování občanů
LZPS	č. 2/1993 Sb. Listina základní práv a svobod

Přehled pramenů

Seznam použité literatury:

1. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. 1. vyd. Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.
2. BENÁK, Jaroslav. "Dopad nového občanského zákoníku na právní režim neziskových organizací. *Přednáška "Pro bono aliance"*. 2014, č. 2.
3. BENÁK, Jaroslav. Poplatky spojené se zápisem do spolkového rejstříku. *Epravo.cz* [online]. 2015 [cit. 2015-02-14]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/poplatky-spojene-se-zapisem-do-spolkoveho-rejstriku-96615.html>
4. BRIM, Luboš. Soudní přezkum rozhodnutí orgánů občanských sdružení. *Časopis právník*. 2013, č. 5.
5. HURDÍK, Jan a Lenka DOBEŠOVÁ. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. 2. aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, 311 s. ISBN 978-807-3804-954.
6. KOHOUT, David. Rozhodčí komise spolku podle § 265 obč. zák. *Rekodifikace & praxe*. 2015, č. 1.

7. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xx, 2380 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.
8. *Ottův slovník naučný: Illustrovaná encyklopedie obecných vědomostí. Dvacátýpátý díl. T-Tzschirner*. fotoreprint pův. vyd. Praha: Paseka;Argo, 2001, 995 s. ISBN 80-718-5439-5.
9. RONOVSKÁ, Kateřina. *Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2004, 355 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 275. ISBN 80-210-3453-X.
10. RONOVSKÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014, 256 s. Praktik. ISBN 978-807-5020-208.
11. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku: komentář : [§ 118-418]*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvii, 522 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-445-2.
12. TELEEC, Ivo. *Spolkové právo*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 1998, xix, 254 p. ISBN 80-717-9194-6.
13. TELEEC, Ivo. Zásady nového spolkového práva. *Právní rozhledy*. 2013, č. 22.
14. TROJAN, Lukáš a Jiří JANÁJ. Řízení před rozhodčí komisí spolku a nový Statut Rozhodčí komise Českého olympijského výboru (ČOV). *EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo* [online]. 2014 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rizeni-pred-rozhodci-komisi-spolku-a-novy-statut-rozhodci-komise-ceskeho-olympijskeho-vyboru-cov-94261.html>
15. Výkladové stanovisko č. 9 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti: K veřejně prospěšnému účel u spolku. *Obcanskyzakonik.justice.cz*. 2013, č. 9. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-09.pdf

16. Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti-k výdělečné činnosti spolku.
Obcanskyzakonik.justice.cz. 2013, č. 8. Dostupné z:
http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-08.pdf

Seznam použité judikatury:

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2011, sp. zn. 28 Cdo 2304/2011
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12.10.2011 sp. zn. 28 Cdo 2094/2011
3. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.1.2008 sp.zn. 28 Cdo 2916/2006
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 8. 2010, sp. zn. 28 Cdo 4179/2009
5. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 2976/2010
6. Rozsudek nejvyššího soudu ze dne 21. 1. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1785/2008
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 1592/2011
8. MS v Praze 9 Ca 19/2009 (dle internetové verze na beck-online.cz v komentovaném znění k § 238 NOZ)
9. Nález Ústavního soudu (II. senátu) ze dne 12. března 2001 sp. zn. II. ÚS 544/2000
10. Nález Ústavního soudu (II. senátu) ze dne 31.srpna 2010 sp. zn. II. ÚS 635/09
11. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.10.2004 sp.zn. 32 Odo 840/2004

Seznam použitých právní předpisů:

1. 2/1993 Sb. - Listina základních práv a svobod
2. 101/2000 Sb. - Zákon o ochraně osobních údajů
3. 114/1992 Sb. - Zákon o ochraně přírody a krajiny
4. 141/1961 Sb. - Trestní řád
5. 183/2006 Sb. - Stavební zákon
6. 216/1994 Sb. - Zákon o rozhodčím řízení
7. 254/2001 Sb. - Vodní zákon
8. 304/2013 Sb. - Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
9. 449/2001 Sb. - Zákon o myslivosti

10. 458/2000 Sb. - Energetický zákon
11. 549/1991 Sb. - Zákon o soudních poplatcích
12. 563/1991 Sb. - Zákon o účetnictví
13. 634/2004 Sb. - Zákon o správních poplatcích
14. 64/1986 Sb. - Zákon o České obchodní inspekci
15. 68/1951 Sb. - Zákon o dobrovolných organizacích a shromážděních
16. 83/1990 Sb. - Zákon o sdružování občanů
17. 89/2012 Sb. - Občanský zákoník
18. 134/1867 Sb. - Zákon o právě spolčovacím, online zdroj:
<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/134-1867.htm>
19. 323/2013 Sb. - Vyhláška o náležitostech formulářů na podávání návrhů na zápis, změnu nebo výmaz údajů do veřejného rejstříku a o zrušení některých vyhlášek
20. 500/2002 Sb. - Prováděcí vyhláška k podvojnému účetnictví pro podnikatele

Resume

The aim of this diploma thesis is to describe the Association Law according to the Act no. 89/2012 Sb., The Civil law. Due to the new legislation valid from 2014, the associations are now more like business corporations with a focus on less formality. The thesis deals with historical progress in the Czech Republic and with the process of association's establishing. The main advantage is a transfer of proceedings and an evidence of associations from the Ministry of the interior to the registry courts. It brings a publicly accessible evidence and everyone can attest a residence of an association or who is a statutory authority. The other part of the thesis analyzes voluntary statutes and mandatory statutes including a residence, a name, an aim, core business, rights and obligations of members, statutory authority. The next part is focused on a membership, especially an establishment and a termination of membership. The membership is protected by law as well as by internal control committee – if it was established. The member can be expelled because of non-payment or another violation his obligations. The following chapter describes the main authority of associations, which is the assembly, and other bodies such as mentioned control committee and arbitrary committee. The last chapter of this diploma thesis is about subsidiary associations (formerly called organizational unit of a civic association), the process of cancel association and its role in the public law.

The new legislation is very “dispositive”, it precisely describes many fields – if they are not adjusted by associations. In most cases the “dispositive” law offers different options of adjustment. On the one hand arbitrary committee may provides a guarantee for quality control management and decision making. It will be applied mainly in associations with many members. On the other hand, I evaluate negatively the institute of arbitrary committee. Its current legislation is a result of hastiness and an unfinished work. In my opinion, there are some undefined terms and it will be necessary to wait for the court's decisions, which is not a desirable phenomena. To sum up I evaluate the new regulation of associations rather positive, although the practice itself will show its weaknesses. It has not been court jurisprudence on this particular matter yet, but it is possible to use the previous one. Associations may be useful not only for individuals during their leisure time, but also it can be an important instrument guarding the public interest.